

gabriel garcía márquez

De teamă că nu am timp să-mi termin cele trei volume ale memoriilor și două cărți de povestiri scrise pe jumătate, am redus la minimum relațiile cu prietenii, am scos telefonul din priză, am contramandat toate călătoriile și orice fel de angajamente prezente sau viitoare, și m-am închis în casă spre a scrie în fiecare zi, de la opt dimineața la ora două...

aniversări:

ștefan augustin doinaș

„Traducătorul de referință al lui Mallarmé și Paul Valery, precum și al unor ample florilegii din opera lui Hölderlin, Goethe, Pierre Emmanuel ș.a., și-a dat neconținut întâlniri electivă cu textele de vârf ale liricii universale, reușind să probeze forța de a simula inspirat propria partitură de autor original și propria autoritate prozodică, sinonime cu cea mai întinsă experiență formală avută cândva

de vreun poet român contemporan.“

(geo vasilc)

alexandru george

Ei, bine, domnul Al. Paleologu a fost chemat la o emisiune TV să se rostească despre filmul O vară fierbinte, inspirat de nuvela lui Petru Dumitriu, Salata, un text literar foarte dramatic și bine făcut, dar scris de un scriitor comunist, scris în timpul comunismului, pentru a-și satisface comandarii săi comuniști. Filmul este o infamie, accentuând în vulgaritate și grotesc ceea ce deformează textul literar însuși.

Pe Golgota, mai devreme theodor vasilache

Cu tine se face noapte în Iudeea
Și mult rămâne în urmă orice casă;
Păsări ciudate
Râd prin spărturile aerului, sughiță...

Iată, nimic n-a fost clintit din profeție:
Aceasta-i noaptea ce urma să fie
A morții tale când, pe cruce, la fel ca azi,
Gândindu-te la Petru, ai fi murit
De-o rană identică în piept, mai devreme...

„Ceea ce nu este cazul romanului. Poate de aceea nu m-am hotărât încă să atac genul; îți trebuie prea puține idei și, pentru compensație, o capacitate, o formulă interioară de avalanșă. Îmi plac lucrurile esențiale, care nu pot fi tratate decât scurs. Esența n-are nevoie de arabescuri în două volume. Prefer munca unui artizan, a unui ceasornicar, a unui bijutier, celei prestate de-un constructor de baraje. Pentru că n-am forța unui romancier, zic și eu că prefer individul, nu masa. Masele mă indispun, îmi creează sentimentul de insignifianță, de ulcer. Iar un ceasornicar are mai multe iluzii decât un mareșal. Cât despre faptul că nu sunt productiv, mărturisesc că sufăr imens din pricina asta. Știu, nu contează cantitatea, dar... totuși. Și e vorba strict de timp. De serviciu, ca să fiu mai explicit. Îmi distruge cu regularitate de ceasornic, pe care n-am cum să-l repar, că tot am vorbit de meseria asta, de ani de zile, toate încercările de a-mi construi zilnic acea stare specială, liniștea pe care se presupune că trebuie să o ai când te așezi la lucru. Trecerea fără cărți a timpului doare ca un dintre strictat. Dar n-am încotro, trebuie să trăiesc toate cheștiile astea sufocante.“

(Răzvan Petrescu - „Calende“)

GUVERNANȚI ȘI PIT-BULLI

de HORIA GÂRBEA

O mare emoție publică, de fapt una creată artificial de presa noastră, care nu prea mai are ce scrie, a generat-o atacarea unor oameni de către prietenii lor fideli, câinii. Imediat, s-au găsit niște abili politicieni care să iasă în fața nației și să promită măsuri drastice. Împotriva câinilor, firește! Era prevăzut ca lumea să râsufle mulțumită: ce conducători grijulii avem! Cum se gândesc ei să ne apere de falcile căteilor noștri!

Euforia va trece și, desigur, nu se va întâmpla nimic. Dar în subconștient va rămâne momentul: conducătorii au grijă de noi! Nimeni nu ia măsuri împotriva hoților, a tâiharilor, a ucigașilor care pompează puțin sânge în vinele aceleiași prese. Pentru că sunt mulți și agresivi, mult mai agresivi decât pit-bullii sau rottweilerii. Și apoi un bandit are drept de vot și trebuie menajat. Un câine poate fi ucis, pentru că nu votează și pentru că nu se poate apăra. Și Bănescu, și Guvernul se iau de câini. E comod și eficient. Vor urma probabil pisicile, apoi, cine știe, papagalii. Cu șobolanii nu se poate porni un război, pentru că finalul ar fi nesigur pentru Guvern. S-ar putea găsi mai bine ceva împotriva țestoaselor de apartament.

Guvernul nostru vrea să interzică portul de câini așa cum interzici portul de armă. Ei se fac că nu știu că nu câinii și armeleucid, ci numai oamenii. Pentru că oamenii votează. Guvernul nostru nu are interes să interzică tutunul, alcoolul, drogurile, care fac victime de mii de ori mai multe decât câinii. Acestea aduc accize și bani negri. Nici viteza nu o pot interzice acum, că șefii și-au luat mașini mari și puternice. Deși viteza face alte mii de victime.

Guvernul nostru ar vrea și n-ar vrea (dar e sigur că n-ar putea) să “interzică” tuberculoza, a cărei incidență a devenit uriașă în România. De SIDA nu mai vorbim: e prea puternică să fie “interzisă”. Singurii cu care bicsnicul nostru guvern mai are putere să se lupte sunt contribuabilii cinstiți și câinii. Categoriile foarte restrânse. Într-o zi vor dispărea și îi va fi foarte greu guvernului să mai găsească un cal de bătaie.

Guvernul nostru, ce minunat sună acest posesiv, vrea să înființeze un mare centru de castrat câini domestici. E o idee grozavă. Ea va ține locul xilinei care lipsește din maternități. De fapt, mamele care suferă pe viu ar trebui să se gândească dacă, terminând câinii, guvernele de tot felul nu vor îndrepta euthanasia asupra copiilor lor. Dar ce spun eu “euthanasie”? De unde anestezic, domnilor??

antiteze

PEDAGOGI DE ȘCOALĂ... VECHE

de STELIAN TĂBĂRAȘ

Fiind unul dintre cei care asigură, prin insomnii, “somnia de noapte al rațiunii”, ascult de ani buni, de oriunde m-aș afla, “Matinalul” radio. Instituție căreia, dacă i-aș scrie personal, m-aș adresa cu “Dragă domnule Grigoriu!”. Consonez cu eforturile dumnealui de a “scăpa” de unele corespondențe județene, care, cu excepția celor de la Vâlcea ori Slatina, sunt simple relatări din “locul unde nu se întâmplă nimic”. Nu-ți trebuie multă imaginație să zărești niște canistre în portbagaj, prin transparența unor asemenea relatări chiar găfâte, în care reporterul județean pasează imediat microfonul domnului inginer, director sau manager al “viguroasei firme din...” (ce bine că le-ați pus metronomul, domnule Grigoriu!). Nu-ți trebuie imaginație să auzi cârâitul legăturilor de pui încătușați laolaltă, alături de “cele mai alese soiuri din vinurile noastre strămoșești”, ori crapii din crescătoriile nu știu cărui “luciu de apă”. Nici nu ne mirăm de ce auzim în plină iarnă reportaje de pe la viile de pe “dealurile... unde se aude cum doarme vița de vie” (eveniment). Peste toată hărmălaia, cum ar zice poetul, planează, fără nici o absență, doi pedagogi de școală veche (tot suntem în Anul Caragiale): polițistul de la circulație și polițista de la frontieră, eroii luptei împotriva corupției, drogurilor etc. Ce au ei a ne spune?

Primul: să conducem corect, ploaia sporește riscul de accidente, ceața, ce să mai vorbim, vremea frumoasă e periculoasă (fiindcă ne îndeamnă la drum, deci ni se recomandă, dacă nu e ceva foarte urgent, să stăm acasă). Să traversăm doar prin locurile marcate, să nu lăsăm copiii nesupravegheați (adulții fiind suficient de supravegheați).

A doua: Ne povestește cum bravii vameși au

găsit între pereții ușilor unui autoturism nu știu câte pachete de țigări (oare câte încap?), la o turistă, peste 200 de grame de bijuterii nedeclarate, și că au prins câțiva kurzi în calea lor spre Europa.

Păi, domnule Grigoriu, îi mai interesează pe ascultători și alte fleacuri:

- dacă e afectată circulația de numărul mare ale analfabeților cu carnet (doar în Ilfov au fost depistați 16 asemenea posesori);

- cum au “luat sala” acești indivizi care nu știu să se iscalească?

- cine sunt cei care au eliberat aceste legitimații de ucigași pe șosea (pe cât?) și cum au fost sancționați?

- ce “fii și îndrăgostiți” de la circulație conduc nestingheriți cu 150 de kilometri pe oră, cu mașini ale mafiei de hoji de autoturisme?

- câți dintre cei ce opresc după “radar” dau rest la bancnotele mari ce constituie amenzi pentru depășirea cu 3-4 kilometri pe oră la viteza admisă, ori pentru stropire cu noroi, cauciucuri deteriorate, sau nu sunt în regulă cu trusa de Cruce roșie și triunghiul reflectorizant?

- cine i-a lăsat pe kurzii fără acte să intre ilegal prin vama Otopeni și cum au fost ei avansați (cum naiba să intri ilegal prin vama Otopeni? Că românul care trece pe-acolo nu rămâne necontrolat decât, vorba ardeleanului, poate numa’-n... kurzi)?

- cine investighează furtișagurile din bagajele celor care călătoresc cu TAROM-ul?

- de ce, dacă tot e moda repetiției, *mater studiorum*, nu se repetă și cu câți bani au voie oamenii să iasă din țară, cu câte bijuterii, țigări etc.?

Curaj, domnule Grigoriu! Curățenia de fiecare zi ar putea să înceapă cu *Matinalul*.

Colectivul de editare:

Marius Tupan (redactor-șef)

Marinela Tepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru)

Daniel Nicolescu (arte)

Ioan Es Pop (poezie)

Stelian Tăbăraș (proză)

Radu Voinescu (critică)

Revista „Luceafărul” este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

DON QUIJOTTE ȘI ERORILE PRIM-PLANULUI NARATIV

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Miguel de Unamuno a făcut doar să spună ceea ce toți fie gândeam, fie eram într-un totuș predispuși să gândim, dacă problema ne-ar fi apărut indiferent când sau cum schițată - Don Quijotte întrușchipează destinul culturii europene; viața sa este viața celui bun și drept într-o lume aculturală (sau care își ignoră propria sa forță culturală și simbolică). Asimilând valori culturale enorme, el - Don Quijotte - devine prin întreaga sa ființă, cultură, vector cultural, referențial, încarnare a valorii culturale. El, nobil, inocent, bun - contrastul pe care îl creează, o dată apărut, purtând pe cap castronașul de bărbier, este cel al umanității ce se oferă pe sine drept antipod al inumanului prezent în om. Era interesant de știut cum ar fi arătat personajul Don Quijotte în interiorul unei proze, eventual într-un roman, centrat pe eroi sau eroine cum ar fi păstorii acelor arme atacate de cavaler, hangișele sau morarii de ale căror ocupații, ori instalații mecanice în funcțiune, ajunge să se ocupe cavalerul prins în capcana halucinațiilor sale, de stupidă origine culturală. Cât conțea - sub raportul analizei morale - situația personajului într-un prim-plan epic (la limită romanesc) se poate vedea, însă, din aparițiile eroului Ulise, în cele două poeme principale aflate la originea literaturilor. *Iliada* oferă cititorului imaginea unui rege capabil atât de fapte de arme remarcabile, cât și de o mare forță a intelectului, dar care, în fond, nu dovedește merite superioare celor ale mai tuturor egalilor săi din armata expediționară greacă, în plus manifestând o mai mult decât semnificativă disponibilitate pentru abandonul oricărei etici. În *Odiseea*, aflat continuu într-o condiție de gros-plan, Ulise apare ca un erou ueplin, utilizând mijloace de acțiune care nu îi compromit niciodată, din punct de vedere moral, statutul eroic perfect. Este aici o eroare de perspectivă, în care scriitorul își atrage lectorii aproape fără cel mai mic efort - este suficient ca personajul să fie așezat foarte aproape de privirile cititorului pentru ca acesta să deducă, din chiar existența unui contact aproape nemijlocit subiect receptor-erou literar pentru ca primul dintre aceștia să îl accepte pe cel de-al doilea drept modelul ideal (al binelui, desigur). Excepții nu fac în această privință decât personajele construite în chip intenționat ca variante ale răului (precum în *Mephisto* de Klaus Mann, sau în *Profesorul Unrat*, de Heinrich Mann). Hamlet ne este drag, așa cum ne este și Oedip - punctul de pornire al reflecțiilor noastre de filozofie a existenței, fundamentarea lor pe experiențele și implicările acestor personaje ajung să le fie acestora meru favorabile. Suntem oare îndreptățiți să procedăm astfel cu toți cei menționați până acum, aici, precum și cu Anna Karenina, cu Doamna Bovary, cu Faust?

Aș fi înclinat să consider mai curând că literatura gros-planului uman este o galerie a ororii, penibilului sau caricaturalului de care este capabil omul în sine, dar și contextul pe care el și l-a creat și a cărui substanță este, evident, culturală.

Don Quijotte face o mulțime de stupidități - de ce? Pentru că el proiectează imaginarul pe real, dar, aparent, și pentru că acest imaginar este extras dintr-o regiune limitată a creației culturale, istoric acumulată de umanitate. Aventura medievală pare opusă timpurilor moderne dar, oare, valorile pe care le propagă amintirea acesteia sunt diferite de cele propuse în Antichitatea clasică? Mijloacele par să fie altele dar, în realitate, care este diferența dintre Achile, Enea, Romulus și Regele Arthur, eventual Don Quijotte? Unul singur: ultimul este mai radical în revendicarea sa morală dar, pe de altă parte, face mult mai puțin rău. **Don Quijotte** ne obligă să vedem un adevăr pe care îl refuzăm în chip curent - anume că viața nu este niciodată convergența culturii (și nici invers), că în tot ceea ce întreprinde cultura se află ascuns, de la origini, un eșec penibil și grotesc. Iubirea, libertatea, autonomia persoanei sunt afirmate de întreaga cultură a lumii drept valori decisive, ontologic indelebile, dacă este vorba să se exprime fie și minimal umanitatea ființei noastre - ce reprezintă ele nu ne rămâne decât să constatăm citind **Doamna Bovary** sau **Anna Karenina**. Hamlet crede în spectre; spectrul tatălui său, în loc să îl lase liniștit, să îl protejeze pe fiul său, să ierte deci, îl împinge la răzbunare. Oedip omoară un necunoscut, neștiind că acesta este tatăl său - vedem în actul acesta marea tragedie; în ce măsură actul său ar fi fost mai puțin grav dacă respectivul nu ar fi fost regele Laios? Faust o distruge moral și fizic pe Margareta - el nu este cu nimic mai bun decât Don Juan, atâta doar că pretinde a fi avut, inițial, aspirații mai înalte, care l-ar fi atras în nenumăratele sale derive.

Ce ne spun, deci, scriitorii care uzează de tehnica gros-planului, iar - ei spunând - noi nu vrem să înțelegem, rămânând în capcana acestei tehnici? Înainte de toate, ne previn asupra enormelor primejdii ale culturii - în al doilea rând, ne arată că nu este individualitate creatoare în stare să ocolească fie stupiditatea, fie păcatul, fie și una și alta, iar apoi, prin chiar exemplul lor, afirmă că numai prin disocierea de un model cultural deja prezent, printr-o revoluționare a ideii, prin contestare, prin revoluție, trăiește atât cultura, cât și omul. Ceea ce este creat este deja judecat și, ca atare, supus redefinirii, realcătuirii. Nu există paradis terestru nici măcar în lumea valorilor pe care le creăm spre a le socoti inexpugnabile.

ENCLAVĂ ECOLOGICĂ

de MARIUS TUPAN

Era ușor de prevăzut că reacțiile la vulgaritate, incultură, grosolanie, mitocănie nu vor întârzia să apară. Mai întâi, prin textele unor artiști veritabili și oameni de cultură, care nu o dată și-au exprimat dezaprobarea în reviste și ziare, pe diverse unde și cu prilejul anumitor întâlniri de salon. Posturile de televiziune, apărute într-un număr alarmant (și, Doamne, câte mai sunt în față!), ca să ia ochii telespectatorilor, îi ademenesc cu scene de violență sau cu imaginile unor fapte despuiate, cu manele și rogoadele, numai pentru a căpăta acea blestemată de audiență: numărul privitorilor nu va avea nici o consecință asupra emancipării unor redactori. Dimpotrivă. Cu cât prostul gust e mai prezent pe micul ecran, cu atât curioșii din fața sticlei sunt mai numeroși și de teapa celor nuniți cândva de Lăpușneanu. E un curent (care-i trage pe mulți, până li se înfundă urechile!), e o modă, asemănătoare cu îmbrăcămintea sezonieră? Numai Dumnezeu mai știe! Telespectatorul alege ce i se oferă, fără a exercita presiuni asupra celor care intră în cârdășie cu el. Accesibilitatea nu presupune și existența unor valori autentice. Desilla, Drumeș, Ionel Teodoreanu au păcălit mulți adolescenți (și nu numai), dar n-au lăsat în urma lor pagini memorabile. E de la sine înțeles că găselnițele lui Dan Negru, cu tot soiul de jivine și animăluțe chițcăitoare, inclusiv, balerine, amuză numai prostimea, nu pe aceia instruiți și cu gusturi alese. Sporirea kitsch-ului trădează, îndeosebi, criza în care au sucombat multe televiziuni, în goana lor după o recunoaștere: să fie luate în seamă și, mai ales, în calcule. Ai audiență, obții ușor publicitate, implicit, multe parale. Devii influent în anumite medii, îți poți vâna mai ușor adversarii, intri în haita vipurilor, capeți cu lejeritate imagine. Bani au și... (dar să nu le mai pronunțăm numele), însă stau mai prost cu caracterul. Prin replici tăioase și emisiuni bine orchestrate, pot fi convingători doar o perioadă, atâta vreme cât le e necesar să-și acopere fărădelegile. Apoi, timpul ar putea lucra în favoarea lor. Dar să nu înaintăm pe acest canal și să revenim la intențiile noastre inițiale, acelea de a elogia o inițiativă națională, chiar patriotică, am putea spune (dacă termenul nu a fost demonetizat prin repetiție și arestat de un anumit regim). A pune în drepturi - meritate! - un post cultural, cu convingerea fermă că trebuie reorientat gustul colectiv și regăsită linia spirituală înaltă, iată pariurile pe care le susținem cu colegialitate și încredere în realizatorii ce și-au dovedit și cu alte ocazii profesionalismul și responsabilitatea: Daniela Zeca, Marilena Rotaru, Adrian Pinte. Din câte am înțeles, nu vor fi doar colecții de spectacole și de cărți, de tablouri și de pagini muzicale, ci un spațiu amplu, de exprimare al intelectualilor, în diversele lor ipostaze, de oameni ai harului, dispuși să comenteze cu discernământ și aplomb fenomenele politice, ideologice, ecologice, economice, ce nu-i mai pot lăsa indiferenți, într-o lume unde amatorismul e în floare și analiștii de tot felul în plină ofensivă. Se spune că apariția acestui canal va face o breșă în undele magnetice și că va deveni, în curând, o enclavă ecologică, de vreme ce poluarea atinge cote nedorite în jurul celor existente. N-ar fi rău să fie bine, vorba povestitorului humuleștean și să antreneze și alte canale în gesturi nobile, sau măcar să le stopeze pe acelea care se îndreaptă spre fundături. Miasmele mlaștinilor sunt deseori paralizante în seducția lor: dar nu și revigorante!

LIMITELE PSIHANALIZEI (II)

de RADU VOINESCU

Inconștient și mimesis - o relație de tensiune a creativității

Valentin Protopopescu este un tânăr care ca căzut în mrejele mitului Cioran. Situație de care e singur răspunzător. A da vina pe artiștii lui Gabriel Liiceanu din filmul pentru televiziune dedicat autorului **Schimbării la față a României**, ca și din numeroase texte hagiografice, apoi pe același pentru inflația de cioranianism din planurile editoriale ale Humanitasului de după '90 e cel puțin penibil. Niemi nu-l împiedica pe Valentin Protopopescu să judece cu mintea proprie histriionismele filosofico-aforistice ale lui E.M. Cioran. Și nimic nu-l îndreptățește să considere experiența personală cu figura lui Cioran, așa cum i s-a prezentat ea prin intermedierea operei și a „exercițiilor de admirație” practicate de G. Liiceanu și Ovidiu Guzun, ca fiind a tuturor. „Trăitor, ca orice tânăr intelectual umanist din România, în universul ireal și deci mitologic, construit cu obstinație calofilă de Gabriel Liiceanu prin celebrul și aiuritorul său **Jurnal de la Păltiniș**...” scrie eseistul de azi ignorând că mai cu seamă intelectuali din disciplinele celelalte, tehnice, unii artiști, precum și târgoveți, popor etc. s-au lăst seduși până la fanatism de vraja aceasta și au ridicat cărțile lui Cioran la rang de *summum* în materie de reflecție filosofică, și mai puțin intelectualii umaniști, deprinși cu dubitația cam de la Descartes încoace.

Acestea fiind premisele în virtutea cărora Cioran e „un zeu”, lui Valentin Protopopescu i se pare o „îndrăzneală care frizează blasfemia” aceea de a-l supune pe „zeu” unei demitologizări prin focalizarea perspectivei psihanalitice asupra personalității acestuia. Ei bine, tocmai citindu-l cum se cuvine pe autorul lui *Précis de décomposition* (mențin titlul francez pentru că redarea lui în românește nu poate fi decât trunchiată), tocmai însușindu-ți metoda cu care a dinamitat atâtea comodități ale filosofului comun ca și ale vulgului cu lecturi, ar fi fost de găsit acolo încurajări pentru orice gest care nu e adulație stupidă, pentru orice act de expresie care nu e adorație de devot lipsit de reflexele gândirii. A fi cioranian mi se pare, așadar, că înseamnă nu să-l idolatrizezi pe Cioran în chip de epifanie a unui insolit *dieu de l'amertume*, ci tocmai a-l pune în discuție. Iubirea față de maestrul din Rue de l'Odéon implică chiar și aducerea lui sub lupa îndoielii și chiar a contestării.

Dar de la ce pleacă rândurile acestea? Valentin Protopopescu a publicat un volum de eseuri de psihanaliză aplicată, **Dincolo de seninătate** (Editura Trei, 2001). Făcând abstracție de ceea ce am scris mai înainte și de criticile pe care i le voi adresa în cele ce urmează, salut la tânărul autor ideea de a se lansa pe un tărâm aproape neexplorat la noi, unde teoria lui Freud nu a beneficiat decât arareori de interes mai departe de nivelul împlinirii unor nevoi de cultură generală. Ca să nu mai amintesc de criticile severe de care avea parte dinspre ideologii de serviciu comunisti, care vedeau în ea o expresie a decadentismului și rătăcirilor gândirii burgheze, nepărat de combătut în paginile a numeroase „lucrări” de filosofie sau psihologie. După cum mi se par demne de toată stima eforturile sale de a se pune la punct, fără a beneficia de câmpul și atmosfera de formare proprie universităților occidentale, unde psihanaliza e de mult monedă

curentă, cu o disciplină așa de ramificată în școli și orientări și, până la urmă, așa de pretențioasă ca ambiție de investigație și cuprindere și având nu puține dificultăți terminologice și de interpretare. În cartea sa, Valentin Protopopescu demonstrează o cunoaștere profundă a universului psihanalizei și, mai mult decât atât, ceea ce e capital pentru astfel de opțiuni, inteligență, subtilitate, intuiție și abilitate.

Mai trebuie spus că probabil de la uitata, deși foarte controversată în anii '30 carte a lui Constantin Vlad (pentru exactitate, colonelul medic Constantin Vlad) **Mihai Eminescu din punct de vedere psihanalitic**, aplicațiile psihologiei inconștientului la opera literară și la biografia unui scriitor au lipsit la noi. Încă un merit, așadar, al lui Valentin Protopopescu, cu atât mai mult cu cât se poate vorbi la publicul românesc, cu o sintagmă consacrată de Freud în titlul unei cărți, de o „rezistență la psihanaliză”. Însăși receptarea lucrării lui Vlad despre poetul național e grăitoare. G. Călinescu l-a atacat vehement (pe la sfârșitul deceniului al șaselea, „divinul critic”, devenit, din cauza maladiei sale hepatice, pacient al fostului său adversar de idei - acesta nu în chip de psihoterapeut, ci de generalist, doctorul Vlad fiind atunci medic la Policlinica „Alexandru Sahia” -, i-a mărturisit că își mai schimbare opiniile, că regreta radicalismul virulent al anului 1933 și înclina să-i dea dreptate în anumite privințe; mai multe amănunte cu privire la episodul cu pricina sub semnătura colonelului Vasile Moldovan, în revista „Viața armatei”, nr. 1/2001), iar contemporanii s-au arătat și ei care mai de care mai scandalizată de viziunea pe care o propunea. Parcurșă azi, ea dovedește și curaj, dacă ne gândim la ignoranța (în materie de psihanaliză, se înțelege) și la prejudecățile societății românești a timpului, dar și sincronizare cu ceea ce se întâmpla în cercetarea din Apus. Precum și, în pofida unor erori, certe calități de analist și chiar mi-e greu să înțeleg de ce nu s-a încercat reeditarea ei, cu atât mai mult cu cât acolo se găsește transcrit - o raritate; un reputat istoric literar chiar credea că o asemenea transcriere nu există în românește - basmul **Fata din grădina de aur**, cules de Kunisch, aflat la originea **Luceafărului** eminescian, dimpreună cu o decriptare psihanalitică.

Voi mai spune, de asemenea, că eseu despre Cioran, „Emil M. Cioran - o biografie psihanalitică” mi se pare de departe cea mai bună dintre piesele cărții - cam eclectică, până la urmă, și destul de inegale - a lui Valentin Protopopescu. „Nu sunt adeptul unei psihanalize sălbatice (îmi permit să răstorn puțin expresia autorului și să semnalez existența unui volum numit *Psychanalyse païenne*, de Tobie Nathan) - scrie autorul - și de aceea am ținut să mă păzesc de ispitele unor extrapolări facile, forțate și deformatoare”. Sursele principale asupra cărora se centrează cercetarea sunt constituite din corespondența, interviurile și publicistica celui devenit „cel mai mare stilist al limbii franceze de la Pascal încoace”, după expresia lui Gilles Deleuze.

Alegere firească. Se poate vorbi de o psihanaliză a autorului, a artistului, ca și de o psihanaliză a operei. Pentru că, deși Freud însuși, în **Interpretarea viselor**, încearcă să-l explice pe Hamlet prin tensiunile inconștiente ale lui Shakespeare, creatorul lui, la nivelul operei literare problema nu se poate pune așa. „Ce diferență de constituție între

ceea ce este acceptat ca excitație estetică, excitație în general, excitație erotică și nevroză!” scrie Robert J. Stoller în *Erotic Imagination As Oneself Observes It* (versiune franceză - *Imagination érotique telle qu'on l'observe*, PUF, 1989). „Diferența este minoră. De conținut mai mult decât de structură. A se lua act că nu spun estetică egal nevroză! Nevroza poate să-și aibe rolul ei, dar e nevoie de mai mult decât de nevroză pentru a avea un Mozart.” Cum și Freud avertizează nu o dată. Ca atunci când scrie, de pildă, în **Revendicarea psihanalizei pentru interesul științific**: „O operă dată se înscrie, bineînțeles, într-un context cultural, ceea ce înseamnă că există virtualități inconștiente diferite, cel puțin în parte și într-o manieră stră legată de acest context, care se vor manifesta în conformitate cu epoca și locul”.

Și cu logica personajelor, aș adăuga. Dacă experiența personală a celui care scrie aceste rânduri ar putea avea vreo relevanță pentru specialiști, mărturisesc că atunci când am scris „Hierofantul” am construit un personaj pornind nu de la fantasmel proprii, ci încercând să-mi imaginez care ar fi profilul interior, ce tip de fantasmă, cu alte cuvinte ce bază inconștientă pot avea viziunile și trăirile unui om de o anumită condiție și cu o anumită evoluție determinată. Am încercat să ajung cu intuiția acolo unde logica acțiunilor cerea o motivație interioară, m-am sprijinit în bună măsură conștient pe ceea ce știam din observații, dar mai ales pe ceea ce achiziționasem prin lectura cărților despre nevroze și despre vis. Nu ascund că m-am preocupat chiar de studiul maladiilor mentale pentru a avea verosimilitate în construcția altor personaje.

Relația dintre biografie și operă se susține anumite cazuri dar e mai puțin acceptabilă în alte. Putem să ne gândim, de exemplu, că dragostea dintre Lerac de la Molle și regina Margot e un substitut al unei dorințe a lui Dumas de a ieși din condiția lui de marginal într-o societate în care, datorită originii sale metise, locul lui nu era unul de prim rang, așa cum și-ar fi dorit. Dar nici nu putem face abstracție de adevărul istoric al faptelor. Și atunci, interpretarea personajului Lerac de la Molle, care sfârșește executat în Place de la Grève, trebuie să se producă la nivelul care-i este propriu ca entitate ficțională, prinsă în plasa unor relații dictate de determinismul intrinsec operei literare. De la Molle, personajul literar, nu e decât până la un punct Dumas. Ce facem însă cu De la Molle personajul istoric? Se va spune că nu e întâmplătoare orientarea autorului **Reginei Margot** către acest subiect, că ea răspunde și unor pulsuni obscure ale sale. Și e, desigur, plauzibil. Dar este arta doar atât? Cum am putea înțelege, de exemplu, modul în care Augustin Buzura construiește discursul unui paranoic în romanul **Refugii**? Sau cum Faulkner redă monologul interior al unui retardat în **Zgomotul și furia**? În toate considerațiile noastre nu trebuie uitat că poate mai mult decât expresia unor deghizamente ale inconștientului arta este și *mimesis*.

“Personajul va înainta din faptă în faptă, din izbândă în izbândă, dintr-o demnitate într-alta, iar scribul îi va merge pe urme, până când amândoi vor atinge ținta, fie ea cât de înaltă, ce reprezintă suprema împlinire a dorinței lor.”

(Virginia Woolf- *Orlando*)

“... (Hiper)competența lui Nicolae Manolescu nu acoperă, din nefericire, și sfera afectelor... Această absență se simte în opera lui Nicolae Manolescu, căreia parcă îi lipsește o dimensiune: articolele și cărțile sale, cursurile, seminariile, diferitele lui luări de poziție înlesnesc, e adevărat, o comunicare - dar nu una autentică, o comuniune. Da, cărțile au suflet, dar critica lui Nicolae Manolescu - nu!” (Daniel Cristea-Eenache).

Mă aflu într-o postură de neînvidiat în momentul de față: trebuie să scriu despre Maestru. Cum aş putea să fac asta cu seninătatea cu care am scris despre alții? Fac parte din generația celor care au crescut cu *Arca lui Noe*, care au învățat în liceu după ea - chiar dacă, să fiu sincer, nu ni se prea cerea așa ceva, știm doar, comentariile din manual erau “suficiente” - care au așteptat anul trei pentru a face cursuri cu profesorul Manolescu, care au urmărit “Profesiunea mea, cultura” mai mult pentru prezența profesorului, decât pentru invitați. Nu exagerez, și sunt sigur că cei din generația mea mă vor aproba.

Acum, cel care încearcă o “anatomie a criticii”, poziție în care mă aflu acum, trebuie să ia în calcul defectele inerente oricărui “organism”, să fugă de sub umbra “amenințătoare” a unui “totem”, chiar din respect pentru acesta.

Lista lui Manolescu... provoacă sentimentul ciudat al scheletului expus în muzeu. Trăiești cu tine însuși, în marea majoritate a timpului nu te întrebi cum funcționezi, cum te miști, ce te menține în verticalitate: și brusc, ai revelația sistemului, vezi încrângătura de pârghii, înțelegi. Nu e un sentiment reconfortant, în nici un caz, fiindcă dezvăluie atât fragilitatea organismului, iminența prăbușirii, cât și urmele evoluției în timp.

Una dintre trăsăturile canonului este aceea că pare natural, organic celui ce nu-l disecă. Lectorul comun, cititorul “obișnuit”, citește pentru că valorile sunt pentru el bătute în cuie, cărțile au fost selectate de “Părintele Poveștilor”...nu se întrevede nici măcar umbra luptelor care se dau în profunzimile acestor ape aparent liniștite. *Lista lui Manolescu* (Editura Aula, 2001, Editor Alexandru Mușina) scoate din formol pagini de istorie literară, ordinea cronologică a loviturilor date de unul dintre participanții la războiul canonic. Criticul, în ipostaza sa de cronicar a fost, ca să parafrazez una din caracterizările sale la adresa lui Eugen Simion, atât pionier, cât și consolidator. Cele trei volume ale *Listei...* poartă urmele efortului de decantare, cât și de ridicare a postamentului. “Avocatul literaturii române” (tot Daniel Cristea-Eenache) a fost mai curând avocatul din oficiu, apărătorul inculpaților săraci.

Dar să revenim la canon: “O discuție despre canon ar trebui să pornească de la recunoașterea faptului evident că «ordinea literară» românească a pornit de la patru oameni: Maiorescu (1840-1917), Lovinescu (1881-1943), Călinescu (1899-1965) și Nicolae Manolescu (n. 1939).” (Sorin Alexandrescu). Articolul lui Sorin Alexandrescu

(“Pentru un mai grabnic sfârșit al canonului estetic”) se încheie într-un mod cel puțin ciudat pentru mine: “El (canonul) legitimează nu reînnoirea, ci reproducerea valorilor centrale, în fapt conservatorismul estetic - chiar dacă formulele lui istorice diferă -, scăderea catastrofală a preocupărilor metodologice, hermeneutice și cognitive - ce să mai căutăm adevăruri, metode sau valori noi, din moment ce le avem deja pe cele eterne - și, în ultimă instanță, scăderea creației culturale înseși. Iată de ce nu doresc nici o (nouă) bătălie canonică, ci doar abandonarea oricărui canon. Și tânjesc după aerul pur care-i va urma.” Aerul pur care va urma? După ce? După o extirpare forțată a coloanei vertebrale, urmată de... ce? Aer pur.

Acestei purificări a “aerului” îi prefer mutațiile succesive ale anatomiei literare, ca să lăsăm termenul canon, fiindcă a devenit obositor, mutații obținute *natural*, pentru că la un moment dat devin necesare. Nu sunt bătălii noi, așa cum orice generație are plăcerea orgolioasă de a crede că inventează, ci dezgropări ciclice, lărgiri ale membranei celulare, acceptări ale unor elemente noi, cât și ale unora mai vechi (vezi redescoperirea lui John Donne de către T.S. Eliot).

Autorul listei a contribuit din plin la instaurarea unei paradigme canonice neo-moderniste, iar acest lucru nu trebuie nici justificat teoretic (deși Nicolae Manolescu o face în prefață), nici tăgăduit: o seamă de factori de cea mai eterogenă speță au contribuit la asta. “Am făcut canon cam în felul în care molierescul Monsieur Jourdain făcea proză: fără să vrea. Nici nu se poate altfel. Nu-ți propui să schimbi canonul. Bătăliile canonice nu se planifică. Ele țin de viața spontană și imprezvizibilă a literaturii”. Această selecție critică naturală a fost sprijinită mai tot timpul la Nicolae

Manolescu de acel atât de discutat “gust”, element despre care iar se vorbește pe la colțuri, fiind considerat depășit conceptual. Să mai șomenească și de curaj? Nu o fac, din aceleași considerente. Iată cum începe o cronică a volumului *Cărțița și aproapele*, al lui Ion Caraion: “Am ezitat să scriu până astăzi despre Ion Caraion, căruia i-au apărut în anii din urmă mai multe cărți, fiindcă nu mă puteam, cu nici un chip, uni cu aceia care văd în el un poet excepțional; mă învinuiam în gând de neînțelegere și am așteptat să mă lămuresc. Chiar dacă nu-mi displace să mă aflu din când în când în dezacord cu majoritatea, nu caut cu tot dinadinsul să fac din asta o metodă.” Asta nu-l împiedică pe critic să scrie 11 ani mai târziu: “Marele poet - și vom vorbi, probabil, într-o zi despre Ion Caraion ca despre un mare poet - nu trișează, nu-și permite să înșele ochiul cititorului. Ceea ce pare la el improvizat sau ieșit de-a dreptul din prea plinul (ori prea golul) sufletesc se dovedește rolul unui îndelung exercițiu întru exactitate.”

Acestea sunt cuvintele: un îndelung exercițiu întru exactitate; asta se revelează ochiului care urmărește cu atenție cronicile adunate în cele trei volume, un demers istoric laborios care tinde spre o perfecțiune a intuiției și expresiei critice. Listarea cronologică a articolelor ajută din plin la înțelegerea acestui lucru. Mă uimește faptul că sintagma “lista lui Manolescu” a fost interpretată doar în sensul ei orgolios și riscant: de făuritor al ierahiei. Nu s-a gândit însă mai nimeni că “lista lui manolescu” este lista scriitorilor care „vorbesco” despre Manolescu.

Vreau să închei această primă parte a cronicii - care, îmi dau seama, este un pic prea eseistică, de fapt, prea puțin „cronică” - prin a argumenta alegerea celor două citate de la început. Primul, al Virginiei Woolf, pentru că redă exact situația criticului care încerca să reabiliteze “literatura” în centrul „cercului” proletcultist: a fost un “scrib”, un fals biograf, construind biografii și alcătuindu-și astfel propria sa identitate.

Al doilea text, al tânărului critic Daniel Cristea-Eenache, m-a făcut să caut “sufletul lui Manolescu” în aceste cronici. Mi-am dat seama că era o căutare lipsită de sens, că adevărata greșală îi aparține criticului de la “Adevărul”: poate că sufletul pe care acesta îl caută ar fi de găsit într-o critică radical-impresionistă, care să ascundă sistemul bine structurat al teoriei literaturii. Mai bine decât mine se poate apăra chiar Nicolae Manolescu: “Ce bine ar fi să păstrăm acest mod copilăresc și proaspăt de a citi! Dar o lectură sistematică și critică se face fără această plăcere, pe care doar sporadic o regăsim, deși o regretăm pururi.” (*Arca lui Noe*).

theodor vasilache

Troiță

Doi și cu atât mai singuri eram,
Și totul se putea destrăma
La cea mai mică greșeală...

Înnoptaserăm lângă troița de pe care
Mântuitorul coborîse
Cu ploile și cu vremea
Și numai pe-alocuri, vopseaua plesnită
Mai amintea prezența unui chip;

-Acela în care Maria, atât de tânără,
Își imaginase durerea
Și, neavând cuvinte s-o numească,
Ar fi născut-o
La marginea acestui drum de câmpie...

Mult înainte de-a fi putut ajunge
La grajdul și ieslea
Pe care le știm din noaptea de Crăciun -

Ecce Homo (9)

Privirea lui - un viscol blând,
Al celui mai însingurat dintre noi
Și căruia suferința nu-i mai ascunde nimic
- El însuși, clădit fiind pe o rană imensă
E invulnerabil și statuar

Chipul său, asemenea muzicii,
E un fel de prietenie între lucrurile lumii,
Astfel orânduite, și nimic altceva
Decât o vibrație a lor;
Doar astfel
El singur poate râde sau plânge
Din tot sufletul,
Din toate încheieturile lui deodată
Distrugător: până își pierde o mână,
Sau până
Îi este smulsă cealaltă...

Ecce Homo (99)

Trist e și singur și fără scăpare precum,
Înconjurat de o mai mare durere
- el inima ei de jale fiind-
Profetul e îndreptățit să plângă
Pentru toți, pentru toate...
Iată, cum fără să știm, în nopți afunde,
Chiar lacrimile noastre cele mai secrete au
curs
Pe albiile obrazilor lui supti.

Și asta mult după ce noi
Ne vom fi împăcat cu viața,

Sau doar cu o fărâmbă din ea
- Înconjurată de o mai mare durere -
Lacrimile noastre vor tot curge
Pe obrazii parcă nesfârșit de lungi...

Soldații

Iată soldații, de-o parte și de alta,
Ei care-și joacă viața la întâmplare,
Pe mâna altuia - care ucide -
Când morți de-ar fi,
Numai pe ei nu îi așteaptă nimeni
Cu masa pusă în paradis...

Ei ce-și promis ca, întorși acasă,
Să își petreacă restul vieții goi,
lângă o femeie al cărei nume nu-l știu,
Deși-l sărută noaptea pe gură lung și greu

Vlăjganii aceștia cu norocul în raniță,
Ce-și atârnă seara ciorapii,
C-o mută sfințenie, la sobă;
Ca în momentul imediat următor,
Să se și prăbușească pe paturile tari
Și să adoarmă
Cu ochii larg deschiși
Ca două răni prin care lumea
Se scurge, cleioasă, pe obraji...
Și binecuvântează-i, mai ales, Isuse,
Pentru osteneala de-a te ucide,
De-a te îngropa și de-a-ți păzi mormântul
În care, de trei zile,
Dușmanul bate ca-n coaja unui ou...

Pe Golgota, mai devreme

Cu tine se face noapte în Iudeea
Și mult rămâne în urmă orice casă;
Păsări ciudate
Râd prin spărturile aerului, sughiță...

Iată, nimic n-a fost clintit din profeție:
Aceasta-i noaptea ce urma să fie
A morții tale când, pe cruce, la fel ca azi,
Gândindu-te la Petru, ai fi murit
De-o rană identică în piept, mai devreme...

Dar Petru?

Dar Petru? Auzi despre el că e bine:
Cu prețul credinței și-a cumpărat
Vilă la țară, pământ de arat...

Ce nemaipomenit trebuie să fie în iarbă acum
- Și numai gândul unei serbări câmpenești
Te ghemuie pe cruce -

Dar Petru, Petru cum o duce?...

Nu știi nici unde e, pierdut de turmă,
Până un cor de cocoși va cânta
Răgușit, lepădarea din urmă;
Atunci când nu prietenia ta, Isuse,
Ci propriul său trup în câmp l-ar părăsi
Neputincios și bătrân...

Dar Petru? Poate fi Petru păgân
Doar fiindcă duce la gură o femeie păgână?

Tăcere; Nici un răspuns...

Plângând, tâlharul din stânga
Se-ntinde să-te-apuice de mână...

Pieta - a la P.P. Pasolini

În numele Tatălui și-al războiului
Ce nu se mai termină.. și-al Fiului
Căzut într-o ambuscadă..
Și-al Sfântului Duh pacifist
Ce mă poartă cu crucea-n spinare...

(Aici se rupe filmul Golgotei,
Cârâie difuzorul și-n fluierături
Se-aprinde lumina.)

Ce bine că ești lângă mine, Maria,
Te credeam în Cana Galileei..
Mi-e greață... aș aprinde-o țigară..
Cum să-ți spun?...
Mi-e frică... și mă umflă și râsul...

Curând, pe brațe mă vei duce acasă..
Ca pe-un copil prea mare
C-o mână atârnând în zăpadă...

Țalsa înviere

Adio!, un glas de peste nouri mă cheamă..

Zicând aceste cuvinte
autorul se răstigni, muri și se îngropă;
A treia zi, învie din morți - totul,
punct cu punct,
Urmând ritualul strict al celui plagiat -

Cu ridicarea la cer a fost o altă poveste:
fiindcă, în pofida ceții ce răbufnea generos
Dintr-un butoi de camuflaj
rămas în recuzită din ultimul război,
printre mormanele de oseminte,
- care de care mai mutilate, mai triste -
s-a deslușit pentru o clipă,
destul de clar,
Scheletul unei macarale...

La iarbă verde

O, Isuse, de-ai ști... apostolii tăi
Mânâncă și-n posturi carne de om;
Și-n Grădina Măslinilor
Spânzură încă de crengi
Înfricoșata ta rugăciune..
Dimineța,
Locul se umple de grupuri pestrițe,
Tolănite pe iarbă lângă merindele lor..

În joacă,
Papagalii trag dintre frunze cuvintele tale
Și le împart, pe două parale,
Mulțimii voioase.

Astfel, chiar jertfa ta are alt gust
Lângă tonetele de înghețată,
Sau în flașnetă acestei lumi
Mici și îndesate.

O împrejurare nedorită și mult neplăcută m-
 a împiedicat să continuu articolul meu de
 acum două săptămâni, care era aproape
 gata chiar de la apariția primei părți. Cer deci
 cititorului un efort, el trebuind să se refere la ce
 apucasem să scriu, ca să înțeleagă mai bine cele
 de față. E vorba și aici și acolo de stridente
 erori pe care le fac mulți artiști, mai ales litera-
 tori, atunci când „pătrund” în medii pe care nu
 le cunosc și care, fără a fi foarte ermetice și mis-
 terioase, îl trădează pe neofit de la primele lui
 cuvinte, uneori. (N-am pus la socoteală aici gra-
 vele erori pe care le comit cineaștii, regizorii,
 autorii de scenarii, încât lumea foarte recentă, pe
 care eu am mai apucat-o, aceea din anii răz-
 boiului, devine pentru cine a trăit-o subiect de
 răs, cu altă adresă însă decât cea scontată de
 umoriștii noștri involuntari. În filmele cu haiduci
 ale lui Eugen Barbu vedeai trăsuri cu roți de
 cauciuc, arme de foc cu repetiție și câte și mai
 câte... Într-o ecranizare a lui Caragiale, **Două
 loturi**, tragicul domn Lefter Popescu pleacă în
 căutarea chivuțelor presupuse a deține comoara,
 într-o trăsură. Ei bine, păgubitul și cu polițaiul
 Turturescu se așază pe perne, iar căpitanul Pan-
 dele, deoarece era un actor mai puțin însemnat
 decât ceilalți, se așază modest pe strapontină!
 Bine că n-a fost pus să stea pe capră!

Mărturisesc că ideea considerațiilor din seria
 aceasta mi-a venit de la o amintire de prin anii
 șaizeci, când am aflat de la o prietenă că, în
 traducerea poloneză, romanul **Scrinul negru** (pe
 care ambii îl socoteam o ineptie, ceea ce nu am
 încetat până astăzi să cred) s-a bucurat de un
 oarecare succes. Un examen „obiectiv”, care va
 să zică, în fața unui public neinfluențat de pres-
 tigiul impus de autoritățile de la noi, autorului, la
 fel de necunoscut ca oricare altul. Și eram, în-
 trucâtva, neliniștiți... „La urma urmei, îmi spunea
 acea prietenă, ce știi polonezii despre noi,
 românii, despre societatea românească, despre
 toate peripețiile care unui român îi apar de-a
 dreptul hilare, dacă nu chiar false?” Și mergând
 mai departe cu îngrijorările, poate că unui străin
 filmul **De ce bat clopotele, Mitică?**, adică o
 eroare de la un capăt la altul și, în final, o
 greșoasă imbecilitate, poate fi un tablou realist al
 „societății românești din secolul al XIX-lea”,
 având deci un caracter informativ pentru orice
 ignorant? Situațiile extravagante din carte sau
 din oricare din fabricatele „realismului socialist”
 se palidifică o dată cu trecerea timpului, pentru
 generațiile mai recente de cititori ele pot fi luate
 în serios... Nu e normal și obligatoriu ca măcar
 caracterul de „cronică” a unor astfel de spe-
 cime imaginare după rețetele propagandei de
 partid să fie denunțate drept ceea ce sunt de către
 noi, cei care am trăit atunci și știm cum au stat
 lucrurile?

Pentru că însuși cititorul tânăr de azi își
 poate da seama că barocul Călinescu nu poate
 constitui norma, într-atâta falsifică realitatea
 încă sesizabilă. Să dau ca exemplu: numai în-
 ceputul romanului. El ne prezintă un convoi fu-
 nebru, care, într-o zonă periferică a Bucureștilor,
 conduce pe o cucoană decedată pe ultimul ei
 drum. Motivul pentru aceasta e că răposata e...
 catolică și trebuie să fie înhumată pe furiș,
 deoarece ea are un fiu despre care bunica sa vi-
 sează coroana de rege al României și trecerea
 mamei sale la altă confesiune i-ar reduce din
 șanse. Acuma întreb pe orice om sănătos la cap:

AMĂNUNTE NU MĂRUNTE (II)

de ALEXANDRU GEORGE

cum poate crede cineva o asemenea aberație?
 Românii au avut trei regine, unii dintre ei chiar
 patru; prima a fost luterană, cealaltă anglicană, a
 treia ortodoxă (probabil), a patra catolică.. Ce
 importanță a avut pentru cetățenii țării această
 calificare, sau apartenență?

(Nu mai pun la socoteală falsitatea prezen-
 țării figuranților, pe care am avut ocazia s-o
 semnalez; ne aflăm la un an-doi după „stabili-
 zarea” monetară din 1947, lumea sărăcise, e
 drept, dar „foștii”, oamenii care-și pierduseră
 averile, sursele mari de venit, nu ajunseseră to-
 tuși să umble în zdrențe, unii cu petice de saci,
 sau în improvizații extravagante, nu arătau ca
 niște cerșetori și nici nu se comportau ca atare.
 Eu, ca tânăr cu garderoba în defect, ca orice om
 care, în creștere fiind, își modifică statura, pri-
 veam cu jind, eu și cei de o vârstă cu mine, la
 eleganța invidiabilă, deși demodată pe care o
 descopeream la toți numeroșii „domni” cu care
 mă întâlneam în societate, dar și pe stradă. Un
 observator satiric adevărat ar fi putut scoate
 efecte comice din contrastul aproape strident pe
 care-l ofereau unele dovezi de certă eleganță
 vestimentară, amestecate cu inevitabilele acce-
 sorii ale ținutei „muncitorești”, care presupuneau
 la bărbați șapca, iar la femei basmaua. Nu mai
 vorbesc de obligația la uniformitate, cu câte ceva
 care atesta apartenența la altă lume.)

Scena convoiului din zona Floreasca nu este
 doar o eroare artistică, dar și o ticăloșie, deoa-
 rece acolo sunt prezentați în stare de mare mi-
 zerie niște oameni care nu știi ce ispășeau, de ce
 erau măcar pedepsiți să trezească râsul cititorilor
 „noi”: în lumea „foștilor” lui Călinescu sunt ridi-
 culizați nu doar amicul său, Al. Rosetti (care
 numai în zdrențe nu umbla!), și două persoane
 de marcă: prințesa Martha Bibescu și Monse-
 niorul Ghyka, un adevărat sfânt și martir al po-
 porului român înainte de a fi și al Bisericii Ro-
 mane. În viziunea comunistă a autorului roma-
 nului, acesta umbla în capul gol, deși era iarnă!,
 fulgi de zăpadă topindu-i-se pe chelie. Nu se știe
 de ce nu purta obligatoria pălărie a costumului
 său ecleziastic...

Am dat, se va spune, niște amănunte... Sunt,
 oare, acestea doar așa ceva? Și nu trădează o
 anume semnificație?

Niște străini pot fi induși în eroare asupra
 restului, doar pentru că în ceea ce urmează nu
 pot sesiza extravagantul și neverosimilul; atunci
 o astfel de scriere, cu tendenționismul ei defor-
 mator, devine o primejdie. Nu mi s-a întâmplat
 să constat că un străin, un francez, a scris că
 după ce a văzut filmul **De ce trag clopotele,
 Mitică?** și după ce a citit opusculul lui Mircea
 Iorgulescu despre Caragiale, a înțeles cu ade-
 vărat ce era în trecut țara noastră? În zadar am
 protestat eu, omul s-a dus ori s-a întors la Paris

și acolo duce cu el o idee: că românii erau un
 popor de sălbatici, pe care comuniștii au încercat
 să-i civilizeze - fără succes însă, deoarece eveni-
 mentele din decembrie 1989 au compromis totul.

Pomenisem însă mai sus de domnul Al.
 Paleologu, un intelectual fără definiție politică
 (dar, care, din motive decorative, trece drept
 liberal) și de la care aștepti o bună cunoaștere a
 înaltei societăți din trecut, sau măcar a unei
 anume lumi - motiv pentru care l-am adus ca
 argument și eu. Ei, bine, domnul Al. Paleologu a
 fost chemat la o emisiune TV să se rostească
 despre filmul **O vară fierbinte**, inspirat de
 nuvela lui Petru Dumitriu, **Salata**, un text literar
 foarte dramatic și bine făcut, dar scris de un
 scriitor comunist, scris în timpul comunismului,
 pentru a-și satisface comanditarii săi comuniști.
 Filmul este o infamie, accentuând în vulgaritate
 și grotesc ceea ce deformează textul literar
 însuși. Acțiunea pare a se petrece în Africa, între
 niște troglodiți, bestiali și aproape demenți.
 Scopul autorilor nuvelei și filmului a fost să
 compromită societatea burghezo-moșierească și
 poporul român în anii de imediat după primul
 Război Mondial. Și domnul Paleologu a admis
 că această ticăloșie corespunde realității, redă
 fidel ce fusese pe atunci.

Or, față de aceasta, eu întreb: oare se poate
 concepe o scenă în care soția unui ofițer cu pre-
 tenții, având și o educație de aristocrată ungu-
 roaică, face baie într-o cadă în curte, în văzul
 lumii, în apă bălăcindu-se și cei doi copii ai ei?
 Sau poate crede cineva (domnul Paleologu fiind
 și fost ofițer de cavalerie la viața domniei-sale)
 că o ștafetă trimisă de la Comandament pentru a
 aduce știrea că în câteva zile va avea loc un bal,
 este un soldat călare, care-și îndeamnă animalul
 lăsându-i-se pe gât (ca în filmele cu Tom Mix,
 Dick Foran sau John Wayne, când eroul e
 urmărit de indieni și vrea să le evite săgețile) și
 strigându-i la ureche (?!): Haidă bă, mai repede,
 bă!, când și un copil ar ști că pentru asta există
 cravașă și pintoni! Iar când ajunge în târg
 (acesta nu posedă telefon, nici telegraf, deși era
 garnizoană de frontieră) începe să zbiere ca un
 nebun în piață și toți ofițerii, aflați în stare de
 beție sau prin alcovul unei prostituate încep să
 apară intrigați, cu izmenele în vine sau chiar mai
 rău. Dezinformarea asupra trecutului - una din
 cele mai nefaste victorii ale propagandei ostile
 poporului român - își continuă acțiunea nefastă
 cu ajutorul ușurătății „estetice” a unuia sau
 altuia.

Eu încep să spun unele adevăruri, măcar
 denunțând falsurile care nu sunt neînsemnate,
 deși ies din puzderia micilor amănunte.

COLUMBIA

Ni se spune că va vorbi comandantul lagărului Hârjan. Ciulim urechile:

- Domnilor coloniști! Închisoarea ați lăsat-o în urmă. Ați fost selecționați, aleși, trimiși aici pentru a munci, dar mai ales pentru a vă reabilita. Știm că aveți ani grei de condamnare. Îi puteți reduce numai dacă veți munci cu devotament. Cine va munci mai mult, acela se va elibera mai devreme. Mâncarea este bună, condițiile de muncă la fel.

Aceasta a fost partea introductivă a discursului. Urmează desigur și o parte a "două". Vă aflați în Colonia „Columbia” din Cernavodă. Vă atrag atenția că aceia care vor fi indisciplinați, recalcitranti, sau care vor sabota munca, vor fi trimiși înapoi la închisoare cu piatra agățată de gât. Să fim înțeleși! Statul și partidul nostru v-a întins o mână de ajutor. Cine nu va aprecia și nu va înțelege așa cum se cuvine, ce vă cerem noi, adică muncă și doar muncă, atunci, va fi vai și-amar de capul lui!

A vorbit cu voce tare. Apoi, ca orșice orator care se respectă, iar a întors-o pe partea cealaltă:

- Aveți grijă cum mâncați. Voi ați venit flămânziți din regimul închisorilor și-acum, când veți da de-o mâncare consistentă, să nu vă îmbolnăviți. Nu avem medici și nici timp ca să vă îngrijim. Să nu uit: există cumva printre voi vreun medic? Să iasă-n față!

Ca la comandă, pășește primul. Apoi alți doi.

- Ți-aș da Foiaș din Banat, șușotește careva dintre "coloniști". Pe comandant îl apucă râsul:

- Cum, mă, voi sunteți doctori?

Doctorii arată într-adevăr jalnic. Adică arată ca noi toți: slabi, pricâjiți, flămânzi, supti, schelete străvezii.

- Rămân doar doi.

Unul se simte și se retrage. Comandantul se scuză:

- Aici nu avem de niciunele. Dacă vă îmbolnăviți, vă privește. Voi, cei doi doctori, va trebui să vă aranjați - cum veți ști - infirmeria. Vă previn: să nu-mi cereți medicamente! Nu avem! Și nici americanii voștri nu vă dau!

Ni se spune că vom merge la masă. Asta și facem toți cei 300 de deținuți care am fost debarcați în Colonia "Columbia". Numai că, de fapt, n-am "mers la masă", ci mâncarea ne-a fost adusă pe platoul unde am fost numărați și iar numărați, cei 300 de pușcăriși aduși cu duba-tren de prin toate închisorile. Am "luat loc" fiecare pe unde am putut, adică am stat pe jos (de unde sală de mese?) comentându-ne în fel și chip noua noastră situație. Tot șușotind noi așa, unul cu altul, aflăm că pe adjunctul comandantului l-ar chema Ghindă. E un ăla înalt și uscățiv.

Ne servesc doi bucătari spătoși. Aproape că nu ne vine a crede că mai ieri eram în închisoare, iar azi putem simți Dunărea aproape, Cernavodă, Fabrica de ciment. Se servesc chiar două feluri de mâncare. O ciorbă, ni se dă și marmeladă (rația pentru dimineață), 750 de grame pâine (ce fac ăștia? se pun cu îngrășatul pe noi?) și fasole cu carne. Mâncăm ca spartii.

- Cine mai vrea supliment? întrebă mereu unul dintre cei doi bucătari. Se găsec destui care să mai vrea și supliment. Ne îndestulăm boierește.

Dinspre prima baracă își face apariția un individ, și el spătos, cu pantaloni scurți de doc și încins cu un brâu roșu. Ne lasă ca să haplim cât să ne doară burta de-atâta crâpat după care, ca din senin, strigă la noi:

- Atenție! Drepti!

Ne ridicăm de pe jos, cum mâncaserăm noi stând pe-o moviliță de pământ, mirați, dar într-adevăr cu burțile popene. Luăm poziția de drepti. Aici suntem în lagăr și nu la mama acasă.

- Atenție! Vedeti baraca de colo? și ne-o arată cu degetul ca și cum n-am vedea-o. Vă duceți fugind

până acolo, dar fugind nu joacă! bateți cu palma pe rețele barăcii, și tot fuga vă întoarceți aici. V-ați întors?

Nu-i de glumit: 50 de metri dus, 50 de metri întors... pentru noi, cei fără de putere, e totuși mult. Iese sufletul din noi. Reajungem pe platou. Din cauza efortului făcut simțim cum inimile au luat-o razna. Totuși ne mai liniștim. Cel cu pantalonii scurți de doc e poreclit imediat (de către noi) "Apașul".

- Ți-aș da manglitor! îmi spune Doru Siderciuc. Nu-i "politic" cum nu-s eu popă! Între timp, lângă "apaș" vine un alt tip, dar tot tuciuriu. Ni se spune de către Apaș, că ar fi vorba de șeful nostru. O dată sosit, și cel de-al doilea începe și el în același stil:

- Atenție! Drepti!

Luăm poziția de drepti. După asta ni se ordonă să ne încolonăm în rânduri de câte cinci.

- O să mergem la șantier! ne avertizează noul șef.

Între timp "Apașul" s-a și dus la poartă ca să raporteze sentinelelor că suntem dornici de muncă. Rămăși cu noul șef îl luăm la întrebări:

- Și mneatale ești tot "politic"?

Nu-s politic. Sunt de drept comun, dar șeful vostru, cu sunt. Mă cheamă Adrian Cișmileanu și am condamnare șapte "coți".

...Iată-ne numărați, încolonați, escortați de-un cordon de securiști. Se strigă la noi să "ținem, aproape". Adică aproape unii de alții. Coborâm panta dealului. Suntem chiar curioși. Cei tineri s-au dus mai în față, mai nerăbdători, noi cei bătrâni, dar și betegi, mai în spatele coloanei. În ajutorul nostru nu vine chiar brigadierul. Probabil să ne mai învețe ceva reguli. Sau să ne îndemne ca să mergem mai săltăreț. Încerc să vorbesc cu el. A-l avea de partea noastră ar însemna un câștig. Zic:

- Am făcut doi ani de pânaie la Văcărești.

I-am stărnit interesul.

- Chiar așa?

- Așa, cum? zic. Să-ți spun niște nume de pe acolo? Frangopel, Florică Florescu, Tili Raicovici, Gică Mic...

- Eu nu l-am apucat pe Gică Mic, exclamă șeful nostru cel tuciuriu.

Marșez cât pot:

- Era un tip formidabil. Cum s-o fi urcat el oare pe acoperișul Bisericii din Văcărești ca să ia crucile de aur?

Cu asta l-am dat gata pe brigadier.

- Așa-i, dom'le! Pe acoperișul Bisericii de la Văcărești erau trei cruci de aur.

- Patru.

- Patru? Or fi fost patru mai înainte de-a fi fost eu pe-acolo.

Legătura e făcută numai că va trebui să fie și pigmentată. Întotdeauna e avantajos să te iei bine cu șefii de săli, cu diverși responsabili de prin închisori, lagăre etc. Mai ales cu acești oameni care sunt recrutați chiar dintre deținuți.

- Domnul Herescu trebuie să știe!

- Ce să știe?

- Chestia cu acele patru cruci de pe acoperișul Bisericii.

- Să-l întreb.

- Eu nu zic că domnul Herescu a făcut parte din banda lui Gică Mic. Chiar așa: pentru ce este - aici Domnul Herescu?

- Pentru omor.

Investigația mea dă roade. Știm așadar cine ne sunt conducătorii.

- L-am cunoscut și pe Berilă.

- Ce, ai fost și la Aiud?

- La Aiud n-am fost.

- Atunci n-ai de unde-l cunoaște. Berilă se află la Aiud. Criminal a-nțâia! Și-a omorât patronii arzându-i în cuptor. Hă, hă, hă! - râde brigadierul înveselit. După ce și-a omorât patronii a aruncat pe jar și pisica. Hă, hă, hă! Știi de ce? Ca să se schimbe mirosul cârnii de om. Carnea de pisică, atunci când o prăjești, miroase altfel. Auzi? Știi ce face Berilă acum? E brutar la pușcăria din Aiud.

Mai aflăm că Herescu e într-adevăr în lagărul "Columbia" pentru săvârșire de omor. Și el, și fratele său. Brigadierul nostru e închis alături de "Printz"-ul evreu pentru săvârșirea unei escrocherii.

- Cum de-ai ajuns brigadier?

- Îl cunosc pe Ghinea, că-i din Constanța. Cum m-a zărit printre șuții de la Poarta Albă, cum m-a și adus aici. Și m-a făcut și șef. Fratele Primului Herescu e șef la a-nțâia. Printz e la a cincea. În pușcării și-n lagăre dacă nu ai relații ești ca și mort.

- Bucătarul?

- Un împutit de jandarm. A fost bucătar la Poarta Albă, unde trebuia să fiu eu, dar m-a turnat și mi-a luat locul. Dar îl aranjez eu, nici o grijă! Nimic nu scapă neplătit!

... Lucrăm la punctul "Cazărmi". Ne obișnuim foarte greu cu munca, dar parcă, pentru început, e ceva mai puțin rău ca la închisoare.

- Te văd că trănănești cu brigadierul. Ce tot vorbești cu ășta?

- E bine să ai și-o pilă, îi răspund amar.

Prin acest punct de lucru mai trecuseră și alții, alte brigăzi, dar care și-au mutat frontul de lucru mai la vale, mai înspre podul lui Saligny. Siderciuc al nostru e botezat "șef de echipă". Mai târziu, când s-au înmulțit deținuții, brigăzile s-au transformat în detașamente. La zece inși însă era un șef de echipă. Șefii de brigăzi nu se mai denumesc nici brigadieri, ci șefi de detașamente. Siderciuc m-a și luat în echipa lui deși aș fi preferat să fi fost repartizat în echipa celor neputincioși.

- Crezi că nu știi că ești suferind?

- Muncind, te însănătoșești - își dă cu părerea timișoreanul Ionescu. A fost cercetat, închis, apoi vărsat la "Columbia" pentru activitate "antistatală".

Unii sapă; alții taie zidul pe care să-l dărâmăm apoi cu târnăcopul. Unii cară molozul spre camionul-basculantă. Constat că pot să sap relativ ușor. Hârlețul mi-i bun și mă pot sprijini în el. Oare ce ne-am face dacă sapa, lopata, cazmaua n-ar avea și coadă? În echipa noastră de "intelectuali" avem un singur muncitor; apoi îl avem și pe Lisnig, subofițer, de origine basarabeană. În fața noastră, spre Dunărea cea întinsă, există un arc flancat de două steaguri roșii pe care se poate citi: "TRĂIASCĂ FĂURITORII CANALULUI DUNĂRE - MAREA NEAGRĂ!"

- De fapt, cine-s "făuritorii" aceștia? Nu cumva suntem chiar noi?

- Treaba asta, râde Ionescu, vine cam așa: moarte dușmanilor partidului comunist, dar în același timp, trăiască aceiași dușmani, dar pe chip de făuritori ai Canalului!

- Imda! E o teorie. Să-ți construiești comunismul, dar cu dușmanii aceluiași comunism!

- Alo! ne avertizează basarabeanul. Fiți atenți cum vorbiți! S-ar putea, zic, nu dau cu parul, zic că printre noi ar putea fi și-un pui de turnător!

Ne uităm unii la alții încercând să "depistăm" eventualul turnător. Poate nu-i, sau poate nu-l descoperim. N-ai cum să știi. Emit o altă teorie.

- Alo! Nu noi suntem "făuritorii" de pe inscripția dintre steagurile roșii. Nu se referă la noi, pușcărișii, ci la comandanții pe care-i avem. Ei sunt "făuritorii"! Cu alde noi e altceva. Nouă ni s-a acordat o șansă. Favoarea de-a lucra la Canal sau pe alături de Canal.

Ne vedem de treabă în tăcere. Ce gândim fiecare e altceva. Lucrarea asta matusalemică a fost gândită cu trei ani mai în urmă. Primul raționament a fost și acela că nu mai era loc în pușcării. Toate gemeau de-atâția deținuți. Toate celulele, camerele, subsolurile și tunelurile prefăcute-n locuri de detenție, toate erau suprapopulate până la refuz. Apoi, al doilea raționa-

ment a fost de fapt o imitație. Începuse URSS-ul Canalul Volga - Don, hop și noi românii cu Canalul Dunărea - Marea Neagră! În felul acesta s-au mai depopulat pușcăriile.

Mă aplec asupra hârlețului. Sunt echipat cu pantaloni scurți, confecționați la Pitești, de-un fost camarad de pușcărie, pe numele său Mârza. Ce mă deranjează e doar piciorul pe care nu mi-l pot mișca în voie. Calusul vicios creat în jurul femurului stâng îmi dă senzația că se va urca, așa zice cumva în sus, și mi va străpunge abdomenul. Pentru mine orșice deplasare dintr-un loc în altul devine pur și simplu dureroasă. În echipă ne-a venit și-un țăran. Zice altul:

- Nu ne-or da și nouă cu timpul niște salopete?
- Ce-ai zis? Salopete? Cine să-ți dea salopete?
- Visezi !

Profesorul Podolcanu are o revelație:

- Mie-mi place tare mult că-s în zdrențe. Eu chiar visam să trăiesc un asemenea timp!

Altfel, arată jalnic. E înveșmântat în niște izmene rupte, necârpite. Negre de-atâta praf și pământ. Ar mai avea o cămașă mozolită și-aia ruptă pe la coate. În cap și-a pus o cârpă (să-i zicem batistă) care fiind udă, de prea multă transpirație, zici că i s-a lipit de țigvă. Unii se vaetă că-i dor palmele.

- Nu scuipați în podul palmelor! ne sfătuie țăranul. E de prin părțile Moldovei. Dacă vă scuipați în mâini - zice el - or dacă strângeți prea tare coada unei, o să faceți bătăturei.

Pe stânga, de cum intri în baracă ni s-a instalat o baie-duș. E un mare privilegiu că te poți spăla! Oh, cât de mult ne-am dorit asemenea dușuri pe când ne aflam la Pitești, or la închisoarea militară! Eu și Lisnig ne întâlnim sub duș și ne spălăm unul pe altul. Asta duce la o ameliorare a durerilor din brațe și din mușchii picioarelor. Majoritatea coloniștilor însă nu mai apucă dușul. Cad jos ca secerății de-atâta muncă și adorăm cât ai zice pește. Munca nu ne "întărește" cum am crezut noi la început, ci ne epuizează fizic într-un tempo foarte accelerat. Mâncarea este însă surprinzător de bună, de consistentă.

Într-una din aceste seri și-a făcut apariția un grup de tineri. Toți cu valize parcă s-ar fi prezentat la o recrutare și nu la o sosire într-un lagăr. Par sfioși, deși nouă ni se pare că au fost aduși cu un anume scop. Li s-a dat o baracă separată. Din acel grup de tineri, dar într-o altă seară s-a desprins un tânăr care a venit spre noi și care nu se teme deloc în a ne face propagandă anti-comunistă.

- Ce faceți aici?

- Ce să facem? - răspundem noi. Vorbim de una de alta.

- Securității ăștia ne-au distrus țara - zice tânărul, hodoronc-tronc. De-asta suntem cu toții aici, continuă el. Nouă ni s-a părut că spusele lui semănau ca un fel de provocare.

- Nu cumva... ești chiar tu un provocator?

- Eu? - face tânărul mirat. Eu vin aici de la Pitești.

- Care Pitești ?

- Pitești Gară! Pitești-cinema!

Ceva nu-i în regulă cu tânărul. Ba, unul dintre noi mulțumește tam-nisam Partidului că l-a absolvit de toate grijile. Partidul e în toate! - zice același colonist "vechi". El ne scutește și de gând. Auzi tinere? Pentru noi gândește Partidul! Nu mai este nevoie să gândim și noi! De-asta suntem aici! Ca să facem Canalul și noi ne bucurăm că suntem aici! Ai înțeles, ce vreau să spun?

Nu știm dacă acel tânăr o fi înțeles ceva, dar cum la discuție asistau mai mulți, a intervenit altcineva:

- Mă, băiatule! Eu am mirosul meu de vechi polițist. Mă! Tu miroși de la o poștă a agitator comunist! Ai fost introdus în lagăr ca să ne descoși. Uite ce-i; nouă, coloniștilor de-aici, ne place comunismul! Du-te și spune celor ce te-au trimis că noi suntem aici extrem de mulțumiți.

- Mă bănuiești de rele, dar să știți, eu...

- Ehei! Eu am avut la cercetări și legionari, dar și comuniști Lepre ca alde tine, am avut mulți, mulți...

- Du-te dracului de copoi, se oțărî tânărul. Cine te-

anatolie paniș

a invitat la discuții?

- Dar pe tine cine te-a invitat? Du-te la tineretul tău!

Fostul polițist se enervase însă rău, rău de tot.

- Ești un... un...

- Ei, zi-i, ce sunt? se viteji tânărul prinzând curaj.

- Ești un legionar-comunist!

Se stârni un haz general. Copoiul o ținea pe-a lui. Când vin legionarii la putere, te faci legionar. Când vin comuniștii... Ce mare brânză e să fii și una și alta?

...Se aude talanga lagărului. Iarăși numărătoare!

Când zici și tu că viața-ți este nițel mai tihnită, auzi talanga. Ce ne tot numără atât? Li-i grijă că sărim peste sârma ghimpată? Unde dracului să fugi? Și dacă fugi, nu te prinde imediat?

Noroc că puținul timp liber pe care-l mai avem ni-l consumăm în astfel de discuții. Se mai zice că ar fi vorba de-o reorganizare de brigăzi. Astfel brigada întâia cu același efectiv format din criminali de război sau criminali contra umanității, îl au ca șef pe Herescu doi. La brigada a doua s-ar numi Vasile Matei transferat de la bucătărie. La brigada a treia e un ardelean: Moroșanu. Se mai aude că se va forma (dată fiind dimensiunea lagărului) și-o așa-zisă brigadă de "interior" care-l va avea ca șef pe-un căpitan: Chirculescu. La brigada a patra este șef acel evreu Printz, iar la brigada a cincea (a noastră) ar rămâne tot Adrian Cișmoleanu, adică simpaticul nostru escroc. Brigada cea mică a tinerilor noi sosiți (celelalte "brigăzi" ale noastre fiind adevărate detașamente) ar avea ca șef un subinginer, Mircea Gavril.

...Stăm de ceasuri întregi pe platoul din incinta lagărului. În fapt, asta ni se și comunică. Adică s-a făcut o nouă reorganizare. A vorbit Ghinea, adjunctul comandantului. Vorbește răstit, ne cere producție "îndoită", s-a terminat cu "chiulul". De-acum-nainte, tipă el, va fi vai și-amar de cel ce nu va munci! Vorbește răstit, dar agramatical și, când se împotmolește în frază, intervine cu: "ați auzit, mă?" Noi strigăm din răspuneri: "am auzit"!

După o noapte de nesomn, de dormit pe dușumeaua aspră, jos, lângă ușă, mă trezesc cu piciorul cel beteag, anchilozat. Mă doare însă și spatele, brațele, iar degetele-mi sunt și ele înțepenite.

Și deodată, cam pe la orele 4 dimineața, se aude din nou talanga! Numărătoare! De obicei, conform programului, suntem treziți la orele cinci. De data asta, iată cu o oră mai devreme! Și cu numărătoare! Hai la numărătoare! Încerc a mă ridica de jos. Nu pot. Mă reazem de peretele barăcii și-ncerc să mă masez. Mă târăsc spre dușuri. Sper ca în urma aceluia duș cu apă rece să-mi înviez mușchii. Iată-l și pe Podoleanu bântuit de același gând. Arată ca o epavă. Nu are mai mult de 50 de kilograme. Fața îi este complet arsă de soare, pomeții obrazilor îi are plesniți, e bubos, arată respingător. Mai rău e însă cu starea picioarelor, a tălpilor. Din cauză că nu are nici un fel de încălțăminte, că merge desculț printre pietre și grohotișuri, a căpătat o serie de răni care se pare că nu se vor mai

vindeca niciodată. Bietul profesor Podoleanu încearcă să supraviețuiască spălându-se cât mai des.

În ceea ce mă privește, cu tot dușul făcut, nu mam „înviat”. Articulațiile aproape toate nu mă mai ajută deloc. Ceilalți mă simt că sunt în mare dificultate și cu sprijinul lor ajung la numărătorele de pe platou. Suntem numărați, iar și iar ca niște imbecili fără de gânduri, ce mai! - animale de muncă și nimic mai mult. Apoi suntem "hrăniți"... Se formează un singur rând. Doar unul ajunge în fața bucătarului ca să-și primească porția de năut. Unul îndrăznește a cere un supliment. Bucătarul îl troznește cu polonicul în cap. Deținutul nu protestează. Ceva se schimbă. Desigur în rău. Între timp hârdăul se goleşte.

- Pregătiți-vă de șantier!

Nouă nu ne iese din cap de ce am fost treziți cu un ceas mai devreme. Misterul se lămurește. Se iveau pe platou, fostul căpitan Chirculescu.

- Atenție! strigă el.

Ascultăm; n-avem ce face altceva.

- Începând de astăzi, în fiecare dimineață, vom executa un program de învioreare! Acest program se face pentru a obține producții mai mari. Pentru a prinde puteri noi. V-ați moleșit de tot!

Asta era! Asta ne și trebuia!

- Deținuți... drepti! Drepti, mă, drepti, nu auziți?

De fapt a și început programul de învioreare. Flexiuni la dreapta, una, două, trei... apoi la stânga, unu... doi... trei... atenție!

Stau ca un par înfipt la marginea flancului și privesc la bieții oameni cum se îndoie, cum "sar", cum execută "broasca". Sunt reperat:

- Banditul! Tu nu execuți ordinul!

- Nu pot! răspund cu glasul sfârșit.

- Nu vrei!

- Nu pot! strig peste capetele a șapte sute de deținuți. Toți se uită la mine surprinși că-l înfrunt pe Chirculescu, dar își văd de exercițiile de învioreare. Treaba asta durează cred zece minute, după care Chirculescu dictează „pe loc repaus” și se îndreaptă furios spre mine.

- Tu de ce nu execuți programul, banditul?

- Eu nu mai sunt bandit, cum spui tu. Sunt... colonist!

- Mă-nfrunți? tună el. Ai să vezi tu pe dracu!

- Domnule colonist-șef, raportează că nu pot. V-am vorbit frumos și nu v-am dat dracului.

Fostul ofițer ar vrea să mă lovească, dar renunță. Incidentul se încheie nedecis. Peste puțin timp, dar cam cu o jumătate de oră înainte de programul obișnuit, ne încolonăm și ieșim în pas de defilare prin fața primului gardian, Herescu unu, încins cu brăul roșu și echipat cu pantalonii scurți. Ies toate cele opt brigăzi, în frunte cu Herăscu doi (adică brigada întâia) trec prin fața lui Herăscu unu, cântând „spargem munți în pumni... hei rup!” astfel, trec toate brigăzile. Cântecele eram obligați a-l cânta ori de câte ori ieșeam pe poartă. Nu-s singurul care-mi târăsc picioarele. Ca mine mai sunt și alți șapte. "Handicapații" nu ies în pas de defilare, ci parcă-s trași de undeva, de-un cârlig nevăzut. Și nici nu cântăm. Herescu se uită la noi cu scârbă și nu ne iartă:

- Da' voi, ce mama dracului, sunteți scutiți? Cântaaați!

Miorlăim și noi ceva. S-aude fluierul cel năpraznic al lui Herescu unu. Are un fluier care, când suflă-n el, îți ciuruie timpanul.

- Opriți coloanele! Opriți!

Toată lumea stă pe loc. Herescu e furios.

- Voi întorceți-vă!

Schilodiții se întorc.

- Ieșiți iar, dar cu cântec. Mama voastră de bandiți!

Ieșim iarăși, dar de data asta cu cântec. Zbierăm, strigăm, cântăm: "Spargem munți în pumni... Hei rup!"

Post scriptum:

Aceste relatări scrise mi-au fost trimise de-un domn profesor pensionar din orașul Buftea, județul Ilfov. Mi le-a trimis acum opt ani și nu s-a mai interesat de ele. I-am și uitat numele. Le redau sub semnătură proprie, dar vă cer iertarea de rigoare.

MODELUL MORAL ȘI PROFESIONAL

de MARIN MINCU

Cred că l-am cunoscut personal pe Ștefan Augustin Doinaș în 1967, după ce mi l-a prezentat Ion Negoitescu, în urma recenziei la **Seminția lui Laokoon**, pe care - student fiind - o publicasem în revista noastră, „Amfiteatru“. De atunci, l-am simțit mereu aproape, într-un agon permanent, ca și cum am fi fost colegi de generație și eu aș fi contat fiecare apariție a sa (în ipostaza de poet sau de eseist), încercând să mă mențin în cursă și răspunzând la rându-mi prin propriile-mi apariții, astfel că am fost atât de încordat în această nobilă competiție încât nici n-am avut timp să-i observ vârsta. Poetul a rămas la fel de tânăr pe tot parcursul acestui maraton desfășurat fără întrerupere pe durata a patru decenii, fiind singurul capabil să ne incite pe toți la fapta literară *competitivă*. Totdeauna am fost fascinat de tinerețea intelectuală a domnului Doinaș, considerându-l un model constant pentru proiectele literare de anvergură pe care mi le-am propus.

Format în canoanele filosofice ale Cercului literar de la Sibiu, Ștefan Augustin Doinaș este un exponent major al grupării *euphorioniste* care, pe urmele lui Blaga, prelungea un filon creativ de sorginte neoromantică și neoclasicizantă, probând categorial modelul goethean și reactualizându-l modelizant într-o perioadă ingrată a istoriei noastre postbelice. De la debutul prin **Cartea marelor** (1964) până la **Psalmi** (1997), Ștefan Augustin Doinaș își construiește un discurs liric impunător, cultivând o poetică austeră a formelor, în care rigorile prozodice modelează obsesiile lirice în funcție de o *coerciție sonoră premeditată*. Inițial, în conformitate cu „Resurecția baladei“, preconizată de Radu Stanca, el cultivă exclusiv *baladescul* ca modalitate „epică“ și „dramatică“, forjând texte poetice de o fastuoasă splendoare barocă, între care **Mistrețul cu colți de argint** constituie - așa cum s-a subliniat - o izbândă maximă de rigoare și fervoare. Intuind în mod just că resursele feerice/mitizante ale acestui discurs baladesc nu mai corespund orizontului de așteptare postavangardist, Ștefan Augustin Doinaș va abandona imediat metoda poetică a debutului „cerchist“, rămânând însă fidel aceleiași modalități lucide de structurare a discursului în direcția conceptului modern de *poezie intelectuală*, indus de un Paul Valéry. Este important să scoatem în evidență „pedagogia“ superioară, exercitată implicit de actul său literar, înscris într-o poetică restrictivă, într-o perioadă sterilă în care domeniul poeticului

fuse substituit temporar de invazia extraliterarului. Astfel, Doinaș a instruit esențial prin exemplul său, despre *actul poetic în sine* ce nu trebuie confundat cu simpla versificație, implicând o cultură trăită, dar și o *ars combinatoria* ce nu ține numai de acel inefabil *ingenium*. El este un *constructor* în sensul că „resurecția baladei nu înseamnă întoarcere la forme desuete, ci acordarea formelor câștigate cu formele ce sunt în curs de a fi câștigate. Saltul din experiență în construcție e necesar“ (Radu Stanca). Cum poate fi făcut „saltul din *experiență* în *construcție*“, adică din biografic în poeticitate, o demonstrează exemplar autorul unor texte liminare (prin potențialul semiotic) precum **Păunul albastru**, **Trei ipostaze ale mării**, **Caii**, **Satul** și **Cvadratura Cercului**. Concettismul baroc din **Păunul albastru** dezvăluie pe un maestru al ceremonialului mallarméean: „El nu știa pe ce tulpini fragile/ își află loc miracolul; orbește-și/ *desfășura* rotirea printre arbori;/ *încet* se desfăcea din el o parte; *penajul* luând foc se sătura/ ca roua de grandoare; el scotea/ un sunet orb, sălbatic, ca de fiară-n/ *delir*; delir al lucrurilor toate,/ al virtualității lor;/ expuse/ *lumii* întregi, epure ale tainei/ *înălăcrimate*, rai pierdut de păsări/ *El își desfășura încet penajul/ ca un delir al lumii-nlăcrimate*“ (s.a.). Accente cognitive maxime transpar și în poemul **Trei ipostaze ale mării** din care cităm conturul matutin al unei geneze hermetice: „O blândă exudație divină/ era, afară, dimineața: nici o/ suflare, nici o formă, nici un sunet,/ decât suflarea, forma și-acel sunet/ al Totului în risipire - foale/ de spintecat cimpoi, și răgușeală/ de îngeri exilați printre meduze./ Jignire fără margini este orice/ făptură, în asemenea preludiu/ al oricărei înfăptuirii, și moarte./ Jur-împrejur - puțință ne-ngrădită,/ gest presimțindu-și rotunjimea-ntrăgă,/ dar încă ezitând (poate, din milă!)/ silabe care picură din gura/ neantului...“

O reverie proustiană extraordinară a spațiului rural, din perspectiva pură a infanției, transpare fulgurent în **Satul**: „un corn de lună înjumătățea// teroarea ulițelor somnoroase/ cu turte mari de balegă, - un rai/ de dali, de răcoare, de irmoase.// Copilule, ce ieri cutreierai, aceste câmpuri, înverzite jaruri/ ce pâlpâiau ca pe-un imens vătrai!// Născut, crescut, și-ades muștrat de haruri“. Puțini sunt cei care știu că Doinaș îl concurează pe Eminescu în specia „glosei“, realizând în **Cvadratura Cercului** un test pitagoreic de o glacială perfecțiune: „multiplu Unu diferit de

sine/ o! mare-absență uneltind în toate/ niciunde-pretutindeni-altul vine/ vizibil numai din precaritate/ tiparul care bântuie prin ore/ dobânda-n lacrimi a identității/ pe-un crug imens de licare minore/ stă-mpricinat și martor judecății/ model adânc deschis ca ontrebare/ negat e tot ce-i înflorește-n mână/ o verticală-n sus-și-n-jos plimbare/ mereu se face veșnic se amână/ posibil tandru investind prezentul/ cu semne uriașe-n zarea scundă/ împovărat de secol e urgentul/ vădit căruia-i place să se-ascundă“.

Am citat doar câteva secvențe pentru a ilustra poetica neoclasicizantă a unui mare *poeta faber*, avansând singular în hățișul semnelor abstracte și forțând idiolectul nostru leneș spre noi performanțe formale.

Ca orice mare scriitor european de astăzi, Ștefan Augustin Doinaș este însă concomitent și un strălucitor eseist și chiar un critic de poezie inegalabil. Prin volumele publicate (**Lampa lui Diogene**, 1970; **Poezie și modă poetică**, 1972; **Orfeu și tentația realului**, 1974; **Lectura poeziei**, 1980; **Măștile adevărului poetic**, 1992), el a contribuit în mod decisiv la impunerea paradigmei poetice postbelice, clarificând tendințele și instanțele disjuncte ce funcționează în spațiul poeziei. Studiul despre Blaga, referințele la diversele structuri lirice, de la Eminescu la Ion Barbu și Nichita Stănescu reprezintă elucidări critice incontestabile.

La fel cum este cunoscut, el nu e doar un mare poet, ci este simultan și un mare traducător; îi datorăm lui Doinaș o variantă fundamentală a lui **Faust** în limba română, care ne îmbogățește din punct de vedere poetic și, de asemenea, tot el a încercat cele mai dificile echivalări din Mallarmé și Paul Valéry. Pentru a demonstra că este un scriitor complet, a scris teatru și proză.

Olimpian și aulic, restrictiv și generos, prezent intempestiv în agora, dar și retras total în turnul de fildeș când este necesar, Ștefan Augustin Doinaș tronează autoritar între literații contemporani, continuând să ne ofere Modelul profesional și moral absolut în gălăgioasa noastră cetate literară. Îi urez sănătate și creație perenă

La mulți ani!

Mediator între real și transcendent

O mie și una de poezii scrie Ștefan Augustin Doinaș, spre a îndupleca și vrăji parcă un despot ce amenință cu decapitarea persistența iluziilor și artelor. Spre a-l descuraja, "ținându-l de vorbă" pe acest despot lumesc, nelumesc sau lăuntric, poetul își concentrează întreaga forță halucinantă a unui cântec neîntrerupt, filonul sau fluidul poetic destăinuindu-se armonios din palimpsestul epic. Ritmurile sunt ample, sonoritățile evocatoare, tonalitățile baladești compun și țes miraje impecabil strunite: "Venii să vână în păduri nepătrunse/ mistrețul cu colți de argint, fioros/ ce zilnic își schimbă în scorburi ascunse/ copita și blana și ochiul sticlos...".

Născut în 1922, în județul Arad, poetul Ștefan Augustin Doinaș debutează editorial în 1964 cu **Cartea marelui Omul cu compasul** (1966), **Seminția lui Laokoon** (1967), **Ipostaze** (1968), volum distins cu premiile Academiei și Uniunii Scriitorilor. Următoarele cărți vor caracteriza încă din titlu universul liric în expansiune și retroversiune al celui ce va să devină senatorul pe viață al poeziei românești: **Alter ego** (1969), **Papirus** (1970), **Ce mi s-a întâmplat în două cuvinte** (1972), **Anotimpul discret** (1975), **Hesperia** (1980), **Poeme** (1982), **Vânătoare cu șoim** (1985), **Interiorul unui poem** (1990) ș.a. Dacă la acestea vom adăuga volumele de eseuri, cele mai recente numindu-se **Măștile adevărului poetic și Arie și ecou**, cuantificarea devenită deja loc comun - o viață dedicată poeziei - capătă, în cazul lui Doinaș, greutatea ei în aur. Noua carte anunțată în 1995 prin câteva poeme tipărite în reviste de cultură („Poesis”, nr. 16 ș.a.) va reprezenta cea mai recentă ipostază multiplă, pe care Doinaș însuși o comentează astfel: "(...) Aventurile lui Proteu: o demonstrație practică a proteismului meu sub un motto care afirmă tocmai eul plural al poetului. Ați vorbit despre heteronimi; se înțelege, deci, că «modelul» este portughezul Pessoa". Să luăm aminte, deci, la acest Autoportret, să recunoaștem măștile lirice ale creatorului ce vede în simultaneitatea lor tiparele ideii preexistente și fenomenologia nesfârșită a vieții celei de obște; "Detestat de oamenii dintr-o bucată și învinuit întotdeauna cu dovezi./ Eu nu mă aflu nicicând acolo unde apar și nu sunt așa cum mă vezi/ Pustii, templele subacvatice mă socotesc doar o capricioasă cariatidă/ Care, abandonându-se dintr-o dată, se dizolvă în materia translucidă/ Peștii mă consideră pește - de ce să-i decepționez. Pentru plante sunt plantă./ Traversând alfabetul, mă schimb dintr-o vocală în alta mai consonantă./ Spre disperarea lui Archilochos. Vechiul concept de fidelitate/ Se situează pentru mine, ca și versul din mijlocul poemului, la jumătate/ Între o convenție încheiată cu mine însumi și o bucurie oferită altora în densitate./ Volum și aspect. Fără să mă mișc, sunt peste tot. (...)".

Lumina geroasă a semnificațiilor

Ștefan Augustin Doinaș este poate cea mai cultă personalitate a vremii noastre, comparabilă doar cu Ion Pillat sau Lucian Blaga. Traducătorul de referință al lui Mallarmé și Paul Valéry, precum și al unor ample florilegii din opera lui Hölderlin, Goethe, Pierre Emmanuel ș.a., și-a dat necentenit întâlniri electivă cu textele de vârf ale liricii universale, reușind să probeze forța de a simula inspirat propria partitură de autor original și propria autoritate prozodică, sinonime cu cea mai întinsă experiență formală avută cândva de vreun poet român contemporan.

O PERSONALITATE A VREMII NOASTRE

de GEO VASILE

Efemerul, prin extrapolări succesive, se înalță la cotele perene ale unei geografii și istorii fastuoase sau fantasmice, strălucite de inventivitatea metaforică și imaginarul marilor hărăzi. **Născut în Utopia** (Editura F.C.R., 1992, cu o superinformată prefață de Gh. Grigurcu) îl reprezintă pe Ștefan Augustin Doinaș ca mare poet român și european, subtil urmaș al lui Macedonski (cel însetat de himere), Pillat (pictorul neîntrecut al unui princiar trecut ireversibil), Blaga (hermeneutul culturii și naturii românilor). Poetul Ștefan Augustin Doinaș se lasă adesea dublat de eseist, de rigoarea celui ce fasonează postmoderne concepte-armuri. Scriitura dă semnele eleatei transfigurări a lumii prin răcirea și șlefuirea alchimică a cristalelor, tot atâtea poeme aparent narcisice, parnasiene, gnomice. Când și când, mirându-se și căindu-se de propria performanță incantatorie, poetul atenuază combustia unui recital ce riscă, prin virtuozitate, să devină gratuit, spre a lucra în lumina geroasă a semnificațiilor. Limbajul nu mai poate germina decât secvențe "zbârcite", poemul fiind contagiat sau virusat de caducitatea copieii lui după natură. Orfismul supralicitat denaturează natura și chiar natura artei, dezintegrând-o: "Amoruri multe vor stâmi: o formă/ imatură sub fardul lor va duce-n/ ispită mateloți miopi de sare,/ lorzi neutrali, profesori de bucate,/ copii care vor crede că sunt discuri (Pe masă, la soroace vechi, pluti-vor/ din nou batiste dulci, o, imitații,/ la ora șapte cina unor grauri (...)). De-aici până la tentația mallarmeană a "foii albe" nu-i decât un pas. Cum se va salva poetul din acest impas? Prin palparea unui filon uitat, al rădăcinilor într-un pământ edenic, parte a unei misterioase, cosmice vieți, descifrabile prin/în poezie. Dacă Montale și-a desăvârșit opera poetică prin compoziții morale, parabole și fabule satirice, paremiologice, nu altfel procedează Ștefan Augustin Doinaș. O asceză bine cumpănită, o selectiv-ultimativă resuscitare a "ocaziilor" par a face parte din rolul celui "născut în Utopia". Se reface astfel un itinerar: de la mit la utopie, acest din urmă concept echivalând cu un mistuitor proiect moral. Păstrat într-o vârstă de aur platonice, mesajul acestui proiect în contemporaneitate devine unul inițiativ. Utopia lui Ștefan Augustin Doinaș exclude ideologia aplicată în plan social, în numele conștiinței artistice, unic și impecabil vehicul de comunicare sau "mediere între real și transcendent", "între zei și vocea poporului său".

Psalmistul în agora

Volumul de **Lamentații** (Editura Albatros, 1993) explică în parte verva polemică din ultima vreme a poetului ce n-a pregetat să iasă în agora, spre a confirma că morala politicii are a face cu morala estetică. Încă din primul poem, cu sinceritatea psalmistului, Ștefan Augustin Doinaș ne vestește; "patrie - până și numele tău/ a încăput într-o gură spurcată!" Tonalitatea predominantă a cărții este cea a dezamăgirii omului tentat să creadă în miracolul regenerării din Decembrie '89, cu atât mai mult cu cât ieșirea din robie a însemnat moartea a peste o mie de ființe investite de Dumnezeu să sfideze gloanțele, tortura, șenilele blindatelor. Dar iată că, doar în trei ani de la preluarea puterii de către noi-veniți sau aleși, morții au fost uitati, "le scrie numele doar ceara", "acele fresce ale sângelui" au devenit pitorești imagini de peșteră, în timp ce "o su-

liță se-mburghezește/ pe pieptul tânărului lider". Discursul **Lamentațiilor** numește disperarea și curajul zilei de mâine, zădărnicia ce ne acaparează sufletele, poetul însuși, aflat la vârsta senectuții, fiind uluit de degradarea galopantă a reperului civic al renașterii: "vai nouă/ am văzut cum îmbătrânește/ inexpugnabila capitală a Golaniei". Reîncepe lupta fiecăruia cu morile de vânt, cei mulți fiind călăuziți de oculte maștri ai hipnozei, ai somnului generalizat: "lucruri și vremuri își spală/ în pulberi triumful și rana/ toate a somn și a liniște trag/ obosită-i apa de cercuri". Covârșiți sub obrocul dezamăgirilor, săvârșim prin a ne mărturisi nedumerirea și disprețul față de revenirea în forță a rapănului roșu: "surori și frați/ nu mai cunosc/ nimic din teologica năvală/ a Revoluției/ a mosc miroase ultima rafală/ un câine taie vagabond/ întinderea Golaniei și-i spală/ cu pipi zgomotul de fond/ și ninge/ din nou un rapăn roșu pe meninge". Neputința în fața unei istorii perverse și pervertite generează a XIX-a lamentație, a dorului bacovian de resorbție în arhetip, sau filosofica tentație a dispariției fie ea și patrimonial-anonimă, "Poezia ca folclor al furnicilor", atestând o minicapodoperă autoreferențială: "de când am observat că e geloasă/ îmi fac poemele cadou zăpezii -/ ea se topește toată de plăcere/ (ce-o fi gășind în ele? îmi tot zic/ privind-o cum se scurge pe colnic)/ dar repede se satură le lasă/ pășunilor - ca să le pască iezii/ și astfel nimeni nu mi le mai cere/ (numai furnicile cu zarva lor/ le-adună-n mușuroaic cu folclor)". Tot astfel distingem poemul Prezența, zece distihuri de rostire metaforică a sublimității lui Dumnezeu, sau Triptic, dedicat lui Virgil Mazilescu, una dintre cele mai rafinate exegeze despre asumarea pe viață și pe moarte a orgoliului sideral de a fi poet: "noi suntem alibiul unor luceferi/ implicați în dogmatica crimă a poeziei". La fel de originală mi se pare viziunea lui Ștefan Augustin Doinaș asupra poeziei ca "temniță de cuvinte" unde își ispășesc pedeapsa cei căzuți din regimul angelic, poate aceiași zugrăviți în infernurile lor "politice" de Swedenborg.

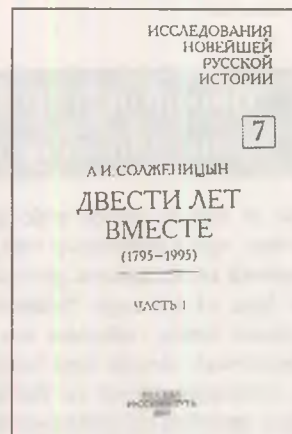
Țipătul absolut

Cartea de "lamentații" definește poetic un credo moral pe care însuși Kant l-ar fi invidiat: "pe treptele spinoase ale fulgerului/ nici un atom al meu nu suie în genunchi". Poetul emite din "ventricolul prăpastiei - țipătul absolut" împotriva marii nerușinări a regiilor "tarabelor de mai" a magistraților "ce pun cucutele-n ibrice"! țipătul absolut împotriva președintelui ce bea "șampanie dintr-o cască de miner", a răpitoarelor ce-au evadat din utopii, a șobolanilor liberi să meargă în pelerinaj la Memphis; țipătul absolut în numele celui "ce-a fost omorât într-o joi dimineața la nouă", fiindcă "urlase în piață peste tarabe: poporul acesta, vai e tembel (...)", țipătul absolut în numele viitorului, căci azi au fost falimentate aproape toate speranțele. Subterana teroare din acel iunie sângeros, când, uitând de Dumnezeu, "poporul acesta tembel" a crezut că rostul lui e "să-și ucidă cu băta prorociei" nu se poate uita. În ciuda acestor diabolice silnicii postdecembriste, Ștefan Augustin Doinaș continuă să creadă că poetul exprimă sensul "mijlocirii" între poporul său și zei, împuternicind o imagine, precum aceea a purtătorului de "ciumă profetică". Câți dintre noi vom avea urechi pentru țipătul absolut din Lamentațiile profetului Doinaș, spre a ne re-naște în Utopia?

SOLJENIȚIN

ADEMENT DE CLIO (II)

V.L.: Probabil, mulți cititori, ca de altfel și eu, vor fi uimiți de unele lucruri din carte, lucruri pe care nici nu le puteai bănuși. De exemplu, că revoluționarii de la "Narodnaia volca" s-au aflat printre inițiatorii ideologici ai pogromurilor evreiești de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Alekander Soljenitîn: Da, participarea lor, incendierile - acest fapt a fost o descoperire și pentru mine. Acolo mai sunt și alte descoperiri și pentru mine însumi. Multe mi se dezvăluiau în procesul cercetării. Unele dintre materiale se iveau cu totul neașteptat. Cum în războiul cu Bonaparte, de pildă, evreii au ajutat armata rusă. Citește întâmplător un ziar sovietic din anii '20, pe o cu totul altă problemă, iar acolo este prezentat un document din care reiese că evreii au dat de știre despre locul unde vor traversa francezii Berezina.

V.L.: În prima parte a cărții vă referiți de câteva ori la Tolstoi. Există a anumită senzație a unei dispute nu cu Tolstoi în genere, ci cu perceperea de către Tolstoi a acestei probleme - raporturile rușilor cu evreii.

A.S.: Nu puține dezacorduri am în gândire și în concepții cu Tolstoi. Cum ar fi în privința psihologiei războiului. Tolstoi nu are nimic scris special pe tema evreiască. Poate n-a avut prilejul să se ocupe de această temă. Sunt totuși referiri ale diversilor oameni care au discutat cu el: "Tolstoi mi-a spus..." A spus ori n-a spus - du-te și află. Dar și aceste mărturii sunt contradictorii.

V.L.: Dumneavoastră înțelegeți, probabil, mai bine decât alții, că prin această carte sfărâmați dogma: Rusia țaristă este închisoarea popoarelor, guvernul țarist îi asuprea pe toți, și, îndeosebi, poporul evreu. Dumneavoastră prezentați un tablou foarte diferit al perioadelor diversilor țari: e vorba, în special, de Alexandru al II-lea - că, în general, a fost omul care a propulsat evreimea către civilizație. Cu dumneavoastră, indiscutabil, se va polemiza.

A.S.: Desigur. Unii vor polemiza din necunoașterea materialului, iar alții din părtinire. Din câte am îndurat din cauza acestor părtiniri - un altul s-ar fi supărat, eu, însă, eram de fiecare dată doar uluit. Iată câteva exemple. A apărut Ivan Denisovici - antisemitism. Pe ce motiv? Iată: De ce Cezar Markovici nu lucrează la cariera de piatră? - Au ajuns până acolo încât să-mi impute antisemitismul și pentru faptul că nicăieri în text nu se amintește cuvântul "jidani"... înțelegeți, este de-a-ndoaselea: nu se amintește. **Pavilionul canceroșilor** - am acolo un chirurg - Lev Leonidovici, un chirurg excelent și un om foarte simpatic. Criticii, unul după altul, scriau că **Pavilionul canceroșilor** este antisemit, fiindcă în anturajul medical eu n-am, chipurile, vreun personaj evreu. Ei, vedeți cum se citește? Acolo sunt scrise câteva scene și încă un întreg capitol despre acest

Lev Leonidovici.

V.L.: Cum adică? Trebuia să indicați acolo și datele din buletinul lui de identitate?

A.S.: Acolo doar se vedea clar că-i evreu: după povestirea lui, după vorbele lui - totul este evident. Nemaivorbind de numele și de patronimicul lui. Iată cum stau lucrurile. Dar cel mai uluitor a fost cu **August, o mie nouă sute paisprezece**. Încă nu apăruse în engleză, deci nimeni nu putea să-l fi citit în America, dar campania luase deja avânt, el fiind definit ultra-antisemit. Și aceasta numai pentru că nu am ascuns faptul că Bogrov, asasinul lui Stolîpin, a fost evreu... S-a ajuns până acolo încât în martie 1985 americanii au convocat o audiere în Senat în jurul lui **August o mie nouă sute paisprezece** și al "antisemitismului" său. Semnificativ e faptul că nimeni de acolo nu-l citise. Doar experții au tradus anumite citate. Ca și în Uniunea Sovietică, acest **August, o mie nouă sute paisprezece** nu fusese citit de nimeni, dar se răfuiu cu mine pentru antipatriotism. Așa ca și-n America - pentru antisemitism, deși romanul nu era cunoscut.

V.L.: Vă dau un exemplu mai simplu - o provocare în toată regula. De curând, a venit la redacția "Moscovskie novosti" un om care ne-a lăsat cartea **Aleksandr Soljenitîn, Evreii în URSS și în viitoarea Rusie**. Din acest opus se deduce un singur lucru: calitatea dumneavoastră de autor este pur și simplu falsificată.

A.S.: Aceasta este o ieșire huliganică a unui om bolnav psihic. În galbena lui cărțuie mășșavă el, alături de propriile sale exhibiții "literare", a aplicat un opus sub numele meu. Faptul este într-atât de ieșit din limitele orizontului civilizat, încât exclude orice comentariu, iar de răspunderea penală a acestui subiect îl salvează doar handicapul.

Mulți dintre cei care mă atacau, mai ales când locuiam în America, au folosit anume caracterul sensibil al problemei, știind că pe seama ei se poate specula ușor. Și în mod insistent încingeau atmosfera. Tema în discuție necesită însă o deosebită grijă.

V.L.: Dumneavoastră scrieți că rolul popoului evreu în istorie este o enigmă pentru noi toți. Aveți senzația că ați dezlegat-o măcar parțial?

A.S.: Nu. Am, poate, presupuneri, ele transpar în carte, dar enigma n-am dezlegat-o. Este o chestiune metafizică, extrem de complexă. Consider că nici cunoscătorii - nu celor ai domo mie, ci adevărații cunoscători în domeniu - n-au dezlegat-o. Rațiunii omenești nu îi este dat a o descifra în întreaga dimensiune. E de neînțeles. Ceva din mister totuși rămâne. Una din versiuni constă în aceea că evreii sunt trimiși a fi drept catalizator al vieții sociale, o forță motrice. Se știe: chiar în cele mai mici doze catalizatorul schimbă întregul proces, îi impune o mișcare dinamică, provoacă

anumite reacții. Există o asemenea teorie. Vrearea Domnului, noi însă, în genere, n-o cunoaștem.

V.L.: Chiar din primele pagini vorbiți cititorului că dumneavoastră vă propuneți ca misiune de a găsi pentru generația viitoare căile unor relații normale. În ce constau aceste căi?

A.S.: Mai întâi de toate într-o corectă înțelegere din partea rușilor și a evreilor: și a trecutului lor, și a lor înșile. În viața obișnuită oamenii sunt deseori impulsivi, multe își iartă sieși, iar altora, dimpotrivă, le aduc reproșuri. Este nevoie de o răbdătoare înțelegere reciprocă. În abordarea acestei probleme constat o nepermisă grosolanie din partea multor publiciști ruși: lovesc fără să clipească în mod cu totul iresponsabil. Eu, bineînțeles, citez și destul de multe exprimări evreiești: tăioase și ostile față de ruși. Eu cred că dacă pe toate acestea le-am expune la vederea tuturor - atunci oamenii singuri își vor da seama, vor înțelege, se vor dezmetici, se vor abține, vor căuta căile mai bune. Eu n-aș fi putut scrie această carte, dacă nu m-aș fi pătruns de înțelegerea ambelor părți. Partea evreiască am înțeles-o în toată profunzimea ei și în cursul elaborării acestei lucrări. Dar, în genere, să indici căile sociale în viitor este îngrozitor de greu. Cel mai greu este să dai rețete.

V.L.: Aș dori să aflu răspuns la încă un paradox. Dumneavoastră descrieți cum, timp de un veac și jumătate, țarii au căutat să-i obișnuiască pe evrei cu agricultura. N-au reușit. Iar apoi, tot dumneavoastră, arătați că, după ce a luat naștere Israelul, acolo a apărut o agricultură uluitoare, fără pământ, fără apă...

A.S.: Paradoxul e în faptul că pământul îți aparține. Propriul pământ e o pasiune, este o profundă percepere a Patriei. Căci pământul e al tău. Nimeni nu va face nimic pentru noi, trebuie să facem noi înșine.

V.L.: În carte vă exprimați uimirea: două mii de ani de împrăștiere în lume și cu toate acestea toți evreii n-au fost asimilați. De ce?

A.S.: Aceasta este o trăsătură uimitoare și minunată a popoului evreu. Nici o națiune nu și-a demonstrat o asemenea calitate. În dispersări se pune foarte repede capăt legăturii diasporei cu masa de bază. De exemplu, rușii din emigrație, la a treia generație - deja nu mai sunt ruși. Chiar și a doua e alterată. Această minunată trăsătură vorbește și ea de enigma caracterului evreiesc. Aceasta este o enigmă și pentru evrei, gândesc eu. Există la evrei o înrudire puternic înrădăcinată pe care ei o simt indiferent de evenimente, calamități, timp, loc, distanțe.

De ce se lăsau atât de greu asimilați evreii? Ca și când prin inima omului, pus în situația de a fi asimilat, ar trece a linie de demarcație - oscilând când într-o parte, când într-alta. Și logic parcă ar trebui luată o hotărâre. Dar nu. Ceva în

aleksandr soljenițin

interior nu te lasă... Este vorba aici de ceva înnăscut, ceea ce are o cauză metafizică. N-o poți explica nici fiziologic, nici psihologic. De ce alții nu au această însușire? De ce evreii luau atât de greu asemenea hotărâri? Rusia oferă multe exemple în acest sens: erau numeroase avantaje de a trece la creștinism, îndeosebi la protestantism, fără a fi puse condiții inacceptabile. Nu, nu treceau, nu treceau din principiu.

V.L.: Iată încă o enigmă, pe care o abordați plurilateral, în special în a doua parte a cărții: evreii au fost fermentul revoluției.

A.S.: Aceasta s-a produs din diferite cauze. Prima: tineretul evreiesc era demult în mișcarea revoluționară. Iar în acel moment exploziv al evenimentelor revoluționare - anul 1917- acest tineret, deja ateu, s-a dezis pur și simplu de părinți, care erau credincioși preceptelor religioase. S-au produs destrămări în numeroase familii, părăsiri de domiciliu în urma unor ascuțite conflicte. Bătrânii rămăneau, ei n-au participat în mișcarea revoluționară, tinerii însă s-au avântat în ea. Au existat și tragedii personale. În al doilea rând: acesta era pasul voit al bolșevicilor. Aici trebuie să spunem că, în general, problema evreiască era deseori folosită de politicieni, inclusiv de liberali. Ei au folosit-o intenționat, pentru ascuțirea luptei cu autocrația, problema evreiască fiind privită ca un pion în jocul politic. La fel au procedat și bolșevicii. Când au acaparat puterea, ei s-au lovit de sabotajul în masă al funcționării. Funcționarea a refuzat să iasă la muncă. Toate ministerele au fost paralizate. Toate instituțiile paralizate. Bolșevicii abia-abia se mențineau cu sprijinul baionetelor. Totul era paralizat. Și aceasta s-a petrecut și în adâncime: și în gubernii, și în județe, ș.a.m.d. Șeful secției evreiești din cadrul guvernului, Dimanștein, scrie că Lenin a trasat ca sarcină să fie atrași intelectuali și semiintelectuali din rândul evreilor pentru a ocupa locul funcționarilor. Un asemenea transfer s-a produs în masă. Datorită acestor manevre leniniste, evreii s-au văzut larg și profund reprezentați în aparatul funcționăresc.

V.L.: Dar, iată, evreii au promovat arenda, ceea ce a însemnat introducerea unor relații mai progresiste la țară. Ei au promovat relații bănești, instituția bancară. Au participat la introducerea economiei de piață, așa cum scrieți dumneavoastră: piața zahărului, a cerealelor, petrolului. N-a existat oare în această privință un anumit conflict, în sensul că aceste relații economice puteau, în ansamblu, să dezorganizeze sistemul statal de atunci?

A.S.: Economia capitalistă nu destrăma Rusia. Sistemul capitalist era pus în mișcare nu numai de către evrei, dar și de către mulți ruși, iar creșterea capitalismului în Rusia s-a produs fără vreo explozie și ruptură. Concurența, desigur, exista. Dar ea nu submina structura țării.

V.L.: În partea întâi a cărții, ce cuprinde perioada de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la Revoluția din octombrie, capitolele sunt construite fără a se ține seama de cine se afla la cârma Rusiei. Dar s-a nimerit ca o parte din capitole să coincidă cu perioada unuia sau altuia dintre țări. Și astfel reiese că Alexandru al II-lea a fost omul cel mai înaintat în soluționarea problemei evreiești. El o aborda de pe poziții liberale.

A.S.: Aceasta a constituit o parte componentă a liberalismului său în ansamblu. Da, în timpul lui Alexandru al II-lea s-a înfăptuit pasul esențial al evreimii rusești în direcția învătământului și a

economiei. Era o vreme, martorii aceluși timp își amintesc, când cu forța brutală chiar nu-i puteai obliga pe evrei să intre într-un gimnaziu obișnuit. Erau rugați, implorați, poftiți, dar nu, nu intrau. Îi opreau interdicțiile religioase, îi oprea tradiția. Iar apoi dintr-o dată s-a rupt zăgazul și fluxul s-a întors radical în sens opus. Alexandru al II-lea a imprimat puternic acest curs. Eu nu intenționez, în genere, să-mi orânduiesc capitolele după succesiunea țărilor, dar într-un fel așa s-a nimerit, și acest fapt e firesc. Epoci, epoci...

V.L.: Se poate face o interesantă paralelă. Dumneavoastră scrieți despre patriotism că într-un anumit moment el a fost lăsat pe mâna Sutanelor Negre. Într-un fel există o asemănare cu ziua de astăzi, când liberalii, să spunem, au ingnorat în general problema patriotismului.

A.S.: Ați și dat răspunsul, punând punctul pe i. Liberalii au scăpat din mână problema patriotismului. În cartea mea mă ocup și de discuția anului 1909, o discuție extrem de interesantă. Liberalii, ei înșiși, au scos patriotismul la mezin, "patriot" fiind considerat ultimul cuvânt de injurie. Astfel, problema a încăput pe mâinile aripei extreme, într-adevăr extremiste și de nivel intelectual scăzut.

V.L.: În destinul dumneavoastră - complicat, greu - în ce raporturi v-ați aflat cu evreii?

A.S.: Raporturile mele personale au fost excelente cu foarte mulți dintre ei. Eu înțelegeam subtilitatea, sensibilitatea, amabilitatea caracterului evreiesc, ceea ce îmi corespundea întru totul, oferind posibilitatea unei înțelegeri reciproce la un nivel superior. Cu Lev Kopelev doar spre final, iată, raporturile s-au deteriorat, dar mult timp au fost foarte bune, calde. Milea Mazin îmi este cel mai bun prieten încă din timpul studiilor universitare până în ziua de astăzi. Milea, de vârsta mea, și acum predă; este cel mai bun profesor de matematică din Rostov.

De regulă, niciodată n-am ținut supărare în legătură cu această hipersusceptibilitate față de operele mele. Eram deasupra acestor lucruri. Eu știu că în mine nu există ceea ce mi se atribuie.

Este bizar, stupefiant că sunt astfel suspectat. Dar nicidecum acesta nu mi-a dat vreun impuls imperativ de a răspunde și nu a trecut în plan personal.

V.L.: Permiteți-mi câteva întrebări în afara subiectului cărții. Știu că la scurt timp după alegeri l-ați avut ca oaspete pe noul președinte al Rusiei, care venise în vizită cu soția. Dumneavoastră, desigur, i-ați și dat unele sfaturi. A ținut seama de ele? Și ce l-ați sfătuit pentru acum?

A.S.: Într-adevăr, câteva sfaturi i-am dat, dar nu văd care dintre ele a fost îndeplinit. El, bineînțeles, a fost de acord cu autoadministrarea. Dar cine oare condamnă în vorbe autoadministrarea. Nimeni. Toți o laudă. Dar nimeni nu dorește s-o sprijine, din contră, ea este îngrădită și suprimată. L-am rugat insistent pe Putin să nu distrugă Comitetul ecologic de stat, autonomia administrării pădurilor. Nu înțelegeam defel de ce trebuia dărâmat Consiliul Federației. Nu se înțelege în general cu ce a fost el înlocuit. Da, într-adevăr, l-am sfătuit cu ce-am putut. Contacte ulterioare între noi n-au mai fost.

V.L.: În carte v-ați oprit la anul 1995. Dacă ar trebui s-o continuați până în ziua de astăzi-care sunt impresiile dumneavoastră?

A.S.: Nu mai am forțe pentru aceasta. De ce m-am oprit la anul 1995? S-au încheiat 200 de ani - și după dimensiunea vieții mele am putut urmări doar până-n 1995. Undeva trebuie să te oprești. Nici o istorie nu poate fi încheiată - poți s-o scrii până la moarte, până la mormânt. Am însă următoarea senzație: cam prin 1990, doi ani în plus sau în minus (noi încă eram în Vermont), s-a desfășurat o foarte ascuțită dispută între publicistica evreiască și cea rusă. Într-atât de ascuțită, încât, de fapt, însăși intelectualitatea a fost indusă în eroare... nemaivorbind de întreaga țară. Toți erau ocupați numai cu învinuire reciprocă, duse aproape până la nimicire. Partea rusă a fost reprezentată slab, neîndemânatic - și, în general, a fost bătută. Energia intelectualității nu s-a consumat acolo unde trebuia. Din acel moment acuitatea problemei a scăzut mult. Astăzi, nu mai poate apărea o dispută serioasă pe tema evreiască - atât de înverșunată ca atunci. Sunt cauze în acest sens. În primul rând, există o anumită periodicitate a unor asemenea izbucniri, ele nu se pot de regulă repeta. În al doilea rând, în ultima vreme au apărut atât de multe conflicte etnice, care au lăsat mult în umbră problema ruso-evreiască. Uitați-vă, câte masacre au fost în zonele îndepărtate. Eu nu prevăd vreo încordare accentuată în raporturile ruso-evreiești. Nu prevăd. Sunt convins de asta.

V.L.: Aleksandr Isaievici, polemizați cu fiii dumneavoastră? Și dacă intrați în dispută cu ei, pe ce teme o faceți?

A.S.: Desigur, nu avem o unanimitate de păreri, chiar și din cauza faptului că de șapte ani, iată, noi nu suntem lângă ei. Eu aș spune că există mai multă unitate și înțelegere decât discuții. Deși ei mă mai tachinează: "partidul verde" al planetei noastre.

V.L.: Se întâmplă ca ei să vă convingă?

A.S.: Se întâmplă, desigur.

mariana marin

Elegie

Călugărița trecutului nostru
are un zâmbet tot mai ipocrit de la o vreme.
Veștile pe care mi le toarnă zilnic în ureche
sunt atât de bine măsluite,
încât nici nu mai știu dacă mai există.
Doar uneori, când atât de încet se apropie,
îmi pare că-i zăresc sub pielea albă scrisul
mărunt
al scrisorilor pe care obișnuiam să nu ni le mai
trimitem.

Da, scrisul acela mărunt.
Pânza morților tineri.

Trifoi cu patru foi

În lovitura de grație dată împrejurărilor
care ne alcătuiesc viața
nu poți trișa.
Un drum al cifrelor impare
gâlgâie cu jugulara tăiată.
Mă simt uneori posedată
de un spirit pus parcă pe glume:

mută frânghia dintr-o parte în alta,
mi-o flutură pe la nas
și bâiguie ceva despre o noapte de trei parale
care m-așteaptă.

Mateiaș Gâscarul și Măriucă Nuca

Rămâne uneori din gesturile noastre de caritate

un fel de tumoare umedă;
un fel de pecingine cloroasă;
un fel de du-te-vino între două spasme
infantile:

„Vai, vai, bietul Mateiaș Gâscarul și blânda lui
Măriuca Nuca
au rătăcit drumul în pădurea de alun
și nu-l vor mai regăsi niciodată, niciodată...”

Astfel, ceea ce rămâne
e un fel de piele de câine,
un fel de hârâit

din care le fac semne
vai, vai, bietului Mateiaș
și blândeii lui Măriuca Nuca!

O foaie de varză

Devenirea grotescă a calendarului
chiar viața ta.
Dimineți cioplite-ndelung în măruntaie
și o foaie de varză pe frunte. Viermi.
Dinspre apus numai vești și urări de bine.
De la răsărit tăcerea sau lătrătura.
Dar nici măcar asta nu mai e sigur.
Durabil.

Viermi.
Literă.
Ceea ce aș putea deveni.
Sunt.

Vin către tine

- Triptic -

... Vin către tine
nu pregăti prea multe bucate
și nu spune la tot satul
vestea cea mare...
Pune pe masă doar sufletul tău
în pumnul de sare
și colțul de pâine
rupt din trupul lui Dumnezeu !...

*
**

... Vin către tine
și cineva mă-ntreabă-ngândurat
cum pot să trec cu trupul prin lume
jumate în pământ
și jumate în cer îngropat,
când bucăți de lespezi se desprind
din oasele-mi pasăre,
prin iarba albastră, cu spor de argint..

*
**

... Vin către tine
și cu cât m-apropii de sat

vasile ioan ciutacu

cineva îmi scoate urmele
din apă,
din aer,
de pe uscat
și mi le pune pe spate
ca să rămân iar
cu toate drumurile neumbrate...

Nu mai știu să-ți deschid

Uite, fereastra cu genele arse
de unde ne uitam după îngeri
printre coloanele cerului
ce o genă și-n noi
înălțase...

*
**

Și uite,
patul în care n-am încăput de atâtea vise
de ni s-au ciuntit de gânduri
și ne-am lepădat umbrele
cum fac șerpii de le rămân solzii
ca niște armuri ninse
printre pietrele verii...

*
**

Mai uite,
și ziua

când la această masă
am mâncat dintr-un blid o câmpie de grâu
și-un munte de sare
și tot n-am aflat
de ce tace între noi mereu bănuț
aceiași aspru semn de întrebare ...

*
**

Și mai uite,
genunchii noștri
căzuți sub icoane
din care de-abia acum ne scoatem
așchiile pietrelor de altare
cu mâinile adâncite-n piroane
de ne-nchinăm în cerul gurii
să nu mai îmbrac
vreodată cămașa mea de sânge sărată...

*
**

Și încă mai uite,
lângă nopțile tale de-atunci
stau cuvintele-mi pietre de moară -
și pe care un veac de furnici
le scoate unul câte unul afară
și le așază precum cărămizile
într-un zid,
iar eu dinăuntru,
chiar de-ți aud bătăile în ușă
nu mai știu să-ți deschid...

miodrag bulatović:

AMANTUL MORȚII. PE URMELE LUI VLAD ȚEPEȘ (II)

Spectrul distrugerii

Îmi răspund că și eu citisem câteva cărți despre toate astea, știam câte ceva, numai că sfârtecarea oamenilor, vărsarea de sânge, trasu-n teapă, îți provoacă fiori de groază. La care el îmi șoptește:

„Dar groaza de hoardele otomane?” - a venit replica.

„Civilizația europeană s-a aflat sub spectrul distrugerii. Creștinismul, ca idee civilizatoare, părea sortit pieirii. Nu spun că i-aș putea trece lesne cu vederea lui Vlad Țepeș atrocitățile, mă îndurerează orice făptură ucisă, indiferent de ce parte s-ar afla, dar dacă n-ar fi fost el, năvălitorii cruzi și spurcați din Orientul Apropiat, demult ar fi ajuns până în inima Europei.”

Interlocutorul meu vorbea foarte inspirat despre istoric, despre religie ca trebuință. Ne cunoștea foarte bine trecutul, istoria sărbilor din secolele al XV-lea și al XVI-lea, la fel ca pe cea a românilor. Așa încât, începând să discutăm despre mănăstirea Morača zidită de Nemanjini, amintindu-ne de episcopul Amfilohie, acum deja prieten și rudă, ne-am cam îndepărtat de Valahia...

Interlocutorul meu, evitând parcă să-mi înfățișeze poziția oficială a bisericii ortodoxe române

față de Dracula, justițiarul și eliberatorul, m-a rugat ca, înainte de a-l judeca, să ajung să cunosc bine o anume conjunctură istorică.

Câtă dreptate avea acest tânăr, atât de înțelept în simplitatea lui! M-am străduit să-i dezvălui toate cunoștințele mele de istorie despre secolele al XIV-lea și al XV-lea, cu alte cuvinte, „despre secolele noastre”. Părea încântat să mă asculte. Dintre istoricii amintiți de mine, cel mai mult îl prețuia pe Iorga.

Companionul meu n-avea cum bănuși că în România mă voi întâlni cu cineva care-mi va dezvălui tocmai această conjunctură, epoca, deci și personalitatea lui Vlad Țepeș, în mod deschis, fără prejudecăți ori reticențe.

Folosesc acest prilej pentru a-l saluta pe cugătorul meu timișorean, nădăjduind că nu i s-a întâmplat nimic rău în luptele de stradă din Timișoara.

Trenul șuieră și gâfâie mai departe. Nu mai apar țiganii vineții. Or fi coborât în vreo stație lunară, unde s-or fi pus deja pe cântat, răsfrându-și burduful acordeonului până la stele.

Vlad Țepeș Dracula, mărețul erou al sângerosului secol al XV-lea, nu-i dă pace. Nu pot să-l prețuiesc doar ca pe un exemplar al unei epoci cu vocație macabră. Nu sunt istoric, ci romancier, pe mine mă atrag miracolele, reale sau aparente. Cum la fel de mult mă preocupă vampirii sadea.

Trenul nostru pare să fie urmărit de urgia

tunetelor și fulgerelor. Para focului îngemănează cerul cu pământul. Vremea asta parcă te inspiră la meditații medievistice. Fără de care anevoioasă poate fi înțeleasă structura justițiară a lui Vlad Țepeș, ori a oricărui alt personaj care, într-un fel sau altul, a avut tangențe cu el. Firile simple, chiar și poezii, n-ar putea avea nici subțirimea intelectuală și nici atâta har în a descrie, daramite în a explica temeiul vampirismului lui Vlad. Deci nouă, mie, care vă vorbesc, și vouă, care mă urmăriți, ne revine menirea, ca, împreună, să trecem prin vremuri...

O narațiune despre Evul Mediu european se rezumă, în mare, la configurarea unei atmosfere colcăind de învrăjbiri nejustificate, de eroziune morală, cu precădere a moralei creștine, pe ale cărei principii se întemeiază totul. Orice vorbă de cinstire ajungea defăimare, și despre asta vom mai vorbi în cronica noastră, ce și-a propus - printre altele - scopul modest de a dezvălui infamiile care s-au ținut în jurul unui personaj care de veacuri se pare că nu se poate apăra cu faptele sale, așadar, de a dezavua blasfemia.

Traducere de

Mariana Ștefănescu

migrația cuvintelor

POVESTEA VORBELOR:

A (SE) RĂZBUNA

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Verbul a răzbuna este un derivat de la adjectivul **bun** și prefixul **res-** care înainte de consoanele b, d, g devine **răz-**. Semnificația actuală a verbului face ca rareori să ne mai amintim de cuvântul-bază de la care s-a format.

Sensul fundamental actual al cuvântului a **răzbuna** are în vedere forma sa reflexivă, a se **răzbuna**, și se poate formula în felul următor: „a-și face singur dreptate, pedepsind pe cel de la care a suferit un rău”. („Pasărea cu clonț de la rubin/ S-a răzbunat” Labiș, **Poezii**, 11). Cuvântul, folosit ca verb tranzitiv poate însemna și „a satisface pe cel care nu este în măsură să-și facă singur dreptate” („Dar de ne-om prăpădi cu toții./ Tu, Oltule, să ne răzbuni” Goga, **Poezii**, 18). Verbul are însă o serie de sensuri vechi și

regionale care-i completează sfera semantică și, în același timp, îi justifică modul de formare.

Tot în formă reflexivă era folosit cu referință la vreme și avea semnificația „a se îmbunătăți”, „a se lumina” („Cum ploaia încetase și cerul se răzbunase puțin, probabil să avem mâine o zi minunată”, Reboreanu, **Ion**); atunci când se folosea referitor la nori însemna „a se împrăști” („Norii s-au mai răzbunat/ Spre apus, dar stau grămadă/ peste sat”, Coșbuc, **Poezii**). Cu formă reflexivă și tranzitivă, verbul intră în componența câtorva expresii populare, de tipul a răzbuna pe cineva la inimă sau a i se răzbuna cuiva inimă, toate cu înțelesul „a (se) înveseli”, a (se) îmbuna („Calul bun și mândra bună/ La inimă mă răzbună”; Jarnik-Bârseanu D.). Tot reflexiv și tranzitiv, verbul înseamnă în anumite regiuni

„a (se) însănătoși”, „a (se) îndeca” („Te tu coasa de-o cosește/ De boală mă răzbună/ Și ie grebla de-o adună/ Și de boală mă răzbună”, Alecsandri, PP). În sfârșit, un sens vechi, dispărut azi, este „a conțeni, a înceta” („În case dzile lucrează, în a șaptea dzi tu răzbună de-a ararea și de-a secerarea”, **Palia de la Orăștie**, 295/25).

Verbul a fost un cuvânt frecvent folosit, în special cu sensurile pe care astăzi le considerăm vechi sau regionale, dovadă existența formei postverbale, **răzbun** sau **răsbun** cu următoarele semnificații: „răgaz”, „răspas” („Dușmanii nu-i da răzbun”, Neculce, **Let.**, 2,28), „voie bună”, „veselie” („La Paște și la Crăciun/ Toată lumea-i cu răzbun”) și „timp frumos” („Vremea-i mândră și frumoasă! Și răzbună și frumoasă”). De la forma de infinitiv a verbului s-a creat substantivul **răzbunare** cu sensul de bază, „acțiunea de a se răzbuna”; în limba veche însemna „răscumpărare”, iar regional „înșeninare”, cu referire la vreme. În afara acestora mai există derivatele **răzbunător**, **răzbuncală** - cu o folosire populară - și **răzbunat**. Cuvântul este atestat pentru prima oară în limbă în anul 1581 în **Palia de la Orăștie**, document în care avea sensul vechi, amintit de noi mai sus.

PANORAMIC

de GEORGE BĂDĂRĂU

Locuitor în veșnicia devenirii,

(Editura Universității din Oradea,
Editura Cogito, 2001)

Volum omagial închinat prof. univ. dr. Teodor Maghiar la împlinirea vârstei de 65 de ani, pentru activitatea deosebită a domniei sale. Coordonatorul acestei lucrări este universitarul Ioan Țepelea, scriitor, editor apreciat în lumea oamenilor de cultură. În câteva zeci de pagini se face un istoric al Universității orădene, pe urmele lui Nicolae Olahus, până în ziua de azi. Meritul lui Teodor Maghiar în momente de cotitură, este deosebit de important. A devenit, în Bihor, un adevărat simbol. Orice activitate remarcabilă este legată de acest nume, cunoscut în țară și în străinătate. Membru al multor instituții științifice și culturale, Teodor Maghiar a desfășurat o activitate de cercetare diversă, așa cum rezultă din listele cu lucrări în limba română și în limba engleză. În partea a doua a volumului au fost publicate referințele universitarilor și ale scriitorilor despre personalitatea lui Teodor Maghiar, iar în ultima secțiune au fost reproduse imagini din viața și activitatea acestui savant.

Gabriel Stănescu:

Jurnalul în căutarea poeziei

(Editura Cristerson Publishing, 2001)

Gabriel Stănescu, poet și publicist, trăiește de mai mulți ani în America. Continuă să simtă și să scrie românește și ori de câte ori are prilejul revine în spațiul mioritic la colocvii și congrese internaționale. Jurnalul său adună fișe de atelier literar, idei, gânduri răzlețe, meditații pe spații restrânse, consemnări, interogații, observații provocatoare, ironii subtile, cugetări pline de amărăciune, schițe de portret psihologic. Constată, printre altele, un aspect care ar trebui să ne dea de gândit: „La moartea lui Eminescu trei miniștri au însoțit convoiul funerar până la locul său de veci“. Imagine care rezumă o tragedie, dar care mai mult decât atât închide în sine o epocă: aceea a „respectului politicianului, până la urmă, pentru omul de cultură“. Din păcate, oamenii „puternici“ ai acestei țări nu citesc asemenea jurnale. De altfel, mă întreb ce anume citesc ei între două ședințe, două cafele, două vodci, două femei, două sloganuri care pregătesc viitoarele alegeri...

Ion Creangă:

Scrisori, cu o prefață de Daniel Corbu

(Iași, Princeps Edit, 2001)

Poetul Daniel Corbu adună într-un volum scrisorile lui Creangă, fermecătoare, în stilul lor frust, fără arabescuri. Recunoaștem și în scrisori marca stilului marelui povestitor. Unele scri-

sori sunt adresate rudelor (către sora Elenuța, unchiul Gheorghe Creangă sau Tinca), alte scrisori au ca destinatari unii prieteni și oameni de literă (Conta, Maiorescu, Iacob Negruzzi, Kogălniceanu, Eminescu, N. Gane, A.C. Cuza, Slavici). Prozatorului îi plăceau mai mult întâlnirile directe, dialogul, decât monologul. Se cunosc doar treizeci de scrisori purtând semnătura lui I. Creangă.

În prefață sunt relevate trăsăturile mai importante ale epistolelor în discuție. Reproducem o scrisoare către Ecaterina Vartec: „Tincă, Am ajuns joi în 14 la Slănic, m-am așezat la locul destinat și am început a be apele hotărâte de dr. Băi încă nu mi-a hotărât până acum. Hrana este scumpă aici, și se găsește cam cu greu ce-ți trebuie. Eu am mai avut de câteva ori amețeli ușoare; sper însă că cu timpul vor începe a dispăre. Vă salut pe toți cu drag și vă doresc sănătate. Complimente lui Mușnițanu și la toți prietenii. Al vostru sincer prieten, I. Creangă“.

Valeriu Stancu:

11 fante, zi-i despre dialogul edenic

(Chișinău, Î.E.P. Știința, 1999)

Poet, eseist, traducător, Valeriu Stancu este și un prozator interesant. Volumul amintit mai sus cuprinde proză scurtă (schițe, nuvele, povestiri satirice) în viziuni și tehnici narative diferite. Cele două narațiuni mitice (**Eruptia** și **Zidul**) sunt meditații pe teme existențiale, realismul în creație, spațializarea timpului, confuzia de voci narative, depersonalizarea, încărcate în simboluri cărturărești sau inventate de autor, povestirile invită mereu la reluarea lecturii. **Accidentul** descrește până și fruntea unui taciturn. Este o proză satirică, în care un fapt banal poate împinge șirul de evenimente spre un deznodământ tragi-comic. Limbajul colorat (al naratorului, dar și al personajelor) întreține o atmosferă plăcută. În nuvele, prozatorul surprinde cotidianul, sub aspectul banalului, plictiseli, surprizelor, violenței într-o manieră sadoveniană, dar cu mai mult accent pe relatare. Aceste proze anunță romancierul pe care îl vom prezenta într-un număr viitor.

Recent a apărut un *catalog-album* dedicat Festivalului Internațional de Poezie Româno-Canadian „Ronald Gasparic“, Iași, Editura Junimea, 2002. Numele lui Ronald Gasparic a fost asociat cu mitul poetului tânăr. A fost asasinat la vârsta de 21 de ani, în vremea studenției, de cinci tineri, între care și fiul unui căpitan de poliție. Opera sa poetică a fost în întregime postumă: **Plâns la zâmbetul meu**, București, Editura Cartea Românească, 1992, **Universul oblic**, Iași, Editura Princeps. După moartea fiului, părinții acestuia s-au stabilit în Canada. În amintirea tânărului poet se organizează în fiecare an, la Iași, un festival internațional patronat de Fundația Română care-i poartă numele. Au fost premiați poeți canadieni și poeți români: Cezar Ivănescu, Lucian Vasiliu, Mălina Anișoaei, Liviu Ioan Stoiciu, Adriana Sitaru-Hurmuzache, Gellu Dorian, Daniel Corbu, Constantin-Virgil Bănescu, Vasilian Doboș, Ancelin Roseti, Liviu Apetroaei.

Acest catalog-album cuprinde imagini ale scrii-

torilor români și străini, premiați, note bibliografice și aspecte de la diferite ediții ale festivalului.

Decorat cu cel mai înalt ordin național, „Steaua României“, gradul de comandor, Cezar Ivănescu, unul dintre cei mai mari tragici ai Europei, are un rol important în organizarea acestei prestigioase manifestări. Reproducem din album un poem excepțional: „gangul înghețat în usturimea întunericului se/ înălța cu aerul că se obstinează să așeze morților/ pe față o mască mortuară ca un urangutan/ disciplinat/ Turnul se numea Turnul Prințului Fericit/ Turnul Perfecțiunii Violete/ Turnul Unghiului, Turnul Cavalerului Plâns, Turnul Copilului mort Turnul/ Blând, Turnul Palid, Turnul Iubitorului Morții: Blum-blum se auzea viermele căzând cu capul de/ marmora treptelor: fratele meu, nu-ți pot veni în/ ajutor! Luminează-ți fața/ Privește-mă-n față!/ nu te sfii să mă ucizi, dar privește-mă-n față! Ca/ un rac de sânge inima pornește goana și n-o poți/ goni fără încetare, Blum-blum, blum-blum, blum-blum/ auzi cum bat valurile negre de sânge la Tronul/ Morții, la Tronul Absolut al Morții și Moartea/ plânge în perfecțiunea singurătății!“ (**Turn**).

Cartea muzeelor literare ieșene,

(Iași, Editura Timpul, 2000)

Un grup de muzeografi și-au propus să prezinte iubitorilor de literatură o adevărată istorie literară în imagini sub forma unor albume, cataloage, pliante. Inițiatorii acestor proiecte sunt totodată și scriitori (Lucian Vasiliu, Ioana Vasilescu-Coșereanu, Dan Jumară), obișnuiți să răsfoiască documente de valoare, să mângâie obiecte sau imagini cu semnificații adânci, să selecteze cele mai reprezentative citate. Albumul menționat mai sus cuprinde imagini ale scriitorilor și ale unor obiecte care au aparținut acestora, reproduse după tablouri reprezentative, citate, prezentări succinte ale obiectivelor muzeale semnate de Indira Spătaru, Anca-Maria Buzea, Olga Rusu, Constantin Parascan, Ion Chiriac, Milică Dincă, Laura Suhan, Nicolae Turtureanu, Cristian Arhip, Mirela Cană.

Acest ghid, primit cu entuziasm de cei care practică turismul cultural, a fost urmat de alte albume și pliante oferite cu generozitate vizitatorilor. Menționăm mai întâi **Casa V. Alecsandri Mircești**, ediția îngrijită de muzeograf Indira Spătaru, care oferă indicații și imagini despre marele bard, familia sa, casa în care a trăit, biserica din curtea casei, mausoleul de la Mircești, ediții princeps și un cadru romantic al casei memoriale, noaptea. Amabil, directorul Muzeului de Literatură Iași, Lucian Vasiliu, mi-a pus la dispoziție și alte pliante, printre care unul realizat în condiții excepționale, **Instruments à écrire**, tipărit cu prilejul organizării unei expoziții în profil, care a avut un larg ecou. Printre alte obiecte, se aflau un stilou cu care a scris M. Sadoveanu romanul **Baltagul** și mașina de scris care a aparținut lui Cezar Petrescu. Ne-au atras atenția și pliantele **Casa memorială M. Sadoveanu și Muzeul M. Eminescu**, unde, alături de imagini și informație în limba română, se află scurte rezumate în limbile franceză și engleză.

oua carti de poezie a lui Toma George Maiorescu (*Sub 50 de stele*, Editura Vinea, 2001) se întemeiază pe universul inedit al Americii, filtrat prin sensibilitatea pe care i-o cunoaștem din vasta sa creație anterioară. De la inefabila Californie până la cetatea hipermodernă a New York-ului, poetul percepe cu rezonanțe interioare această lume ce-și dezvăluie înțelesurile prin ea însăși: glasul Țărnelor de Vest și Ploile din Manhattan.

Cum se știe, discursul poetic al lui Toma încorporează și o viziune savantă, ceea ce aș numi știința în poem, de pildă originala poezie a numerelor. Dar să nu ne lăsăm păcăliți, căci această componentă sporește și mai tare taina nopții cum îi zicea poetul luminii la Cluj, în fragedă studenție. Altfel spus, discursul poetic nu introduce direct o anumită ordine; dimpotrivă, el este menit a spori entropia din lumea pe care o trăim. Textual: „Haosul la ordinea maximă/ într-o dezordine/ absolută“ (p. 151).

De la început, Toma a fost un postmodern *avant la lettre*, prin cultivarea cotidianului încorporat chiar în ipostaza jurnalului poetic. Aș menționa și o directă poezie a semnelor, ceea ce a fost mai puțin subliniat în cercetarea post-modernității. Așa este tratată însăși publicitatea, pe linia „naugurată de Apollinaire la început de veac abia trecut, în celebrul poem *Zone*. Așa este prima parte din poemul lui Toma, *Râuri de lumină și apă*, în care scânteiază reclamele de pe Madison Av. și de pe strada 42, așa cum eu însumi le-am „gustat“, deși nu întotdeauna euforic, cu mai bine de treizeci de ani în urmă, inclusiv atmosfera de *rive gauche* din Greenwich Village. A se vedea pagina 73, unde se formulează explicit întrebarea: „Postmodernism?“

Toma a fost, din tinerețe, unul dintre poeții care au valorificat artistic reportajul în poem și aceasta când presa era deja deliterarizată, lucru vizibil și în volumul de față. Să adăugăm și dimensiunea nouă de ecologie subînțeleasă, făcută discret pentru cel care a lansat la noi ecosofia. Așa sunt ploile din Manhattan, ele aducând o prospețime naturală - peste lumea de beton și sticlă.

Pe aceeași linie se înscrie și cultivarea explicită a intertextualității, cu trimiteri la un Esenin sau Walt Withman; dar această componentă „lucrează“ în adâncime și aș lega-o de permanenta suprapunere de lumi, care îl întoarce pe poet pe malurile copilăriei din Reșita, cu a sa Bârzavă, sau pe Cheile Biazului etc.

Toate aceste niveluri sunt subînținse de un lirism izvorât din însăși perceperea noului univers evocat. Acesta este făcut și mai pregnant prin unele repere antropologice invocate în plan referențial și mai ales cultural (vezi, între altele, evocările din Muzeul de artă modernă, care frizează critica de artă și însăși estetica, p. 87-92).

Toma George Maiorescu nu se ferește nici de tonalitatea morală, prea mult pusă între paranteze de diferitele -isme ale modernității. Să menționăm și frumoasa poză de pe coperta a patra, cu zâmbitorul bunic și cei doi nepoți. Dar etica se ridică la bolta metafizicii, ca în poemul *Să nu ucizi*, întemeiat pe cele Zece Porunci („vezi Tora“, notează poetul între paranteze). Aici este vorba de „sfaturi practice de curățire/ Adică îndrumări/ Cum trebuie tăiată o pasăre.../ De ce nu trebuie/ Să fierbi mielul/ în laptele mamei sale“, toate precepte de ritual față de „Sacralitatea vieții“.

Ca și în mult profunda ecosofie a profesorului Toma George Maiorescu, componenta biblică

„SUB 50 DE STELE“

de PAUL MICLĂU

este mereu prezentă, ca bază a raportării la tribulațiile lumii de astăzi. Astfel sunt invocate semne, simboluri, ritualuri și mituri. Referindu-mă doar la acestea din urmă, pot spune că întreaga modernitate americană este tratată, de fapt implicit, ca frenezie de mituri, trăite ca atare de americanii înșiși, printre care circulă poetul deslușind sensurile metafizice ale încrengăturii de miteme.

Ludic, dar și ironic, Toma ni se arată însă la capătul ființării amenințate de neant ca atare sau prin agenți malefici, cum este SIDA. Vibrația personală, dar și generoasă racordare la angosele Noii Lumi. Premoniție.

Dacă n-ar fi fost ultimul ciclu *Zona zero*, volumul de față ar fi fost un nou exercițiu poetic al lui Toma, original, firește, prin idei și discurs, dar care ne-ar fi rămas cu impresia de pitoresc, chiar dacă dus până în câmpul metafizicii. Ciclurile precedente conțin însă elemente care, prin tensionare, ne fac să presimțim că „timpul nu mai avea răbdare“. Toma George Maiorescu a fost singurul martor român de profunzime lirică al catastrofei din septembrie trecut, iar vocea lui poetică face să pălească dimensiunea mediatică realizată prin știri, reportaje, analize, comentarii, chiar unul semnat de Cornel Nistorescu în „Evenimentul zilei“, cu titlul *Cântarea Americii*, atât de profund apreciat în Statele Unite.

Se impune poemul *I-am cunoscut*, care-i evocă pe americani „aprinzând cu degete tremurânde lumânări/ în geamuri și inundând cu ele piețele/ stând răbdători în cozi interminabile/ lungi cât străzile/ cu stegulețe în mâini/ să-și ofere sângele“, precum și pe cei trei sute de pompieri eroi „îngenuncheați de Moarte“. Obsedant este cultivat simbolul celor „50 de stele de aur“, care oferă, zguduitor, și titlul volumului, drapel înălțat peste molozul unuia din Turnuri, ca „un mare pavoaz“. Oameni de toate credințele devin una și aceeași ființă lovită de marea tragedie: „Scormonind în moloz după o răsufare/ lacrimile botează îmbrățișări de necunoscuți“.

Discursul poetic este un balsam peste „cicatricile apocalipsei“; el face să crească „peste noapte/ arc cu arc/ curcubeu legând orizont de orizont/ Cupola unei noi catedrale/ Cheia ei de boltă/ o-ntrebare: - How are you?/ și un răspuns: - Fine“ (p. 167). Volumul se încheie cu formula națională: „Ocrotește Doamne America/ God bless America“.

Cartea și trăirea evenimentelor au declanșat în ființa poetului atitudinea spontană de angajare, dar nu prin poezie, ci prin acțiunea directă, demers ce face să fie de domeniul trecutului angajarea prin sclerizata formulă a realismului socialist. Toma George Maiorescu are inițiativa spontană de a trimite o scrisoare președintelui SUA la Casa Albă, reproducă în traducere la *post scriptum*. Exprimându-și sincera rezonanță la tragedia Americii, emițătorul propune „să nu se demoleze acea structură, asemănătoare unei orgi, vestigiul unuia din Turnurile Gemene. Consolidată de specialiști, ea ar rămâne în mijlocul pieții ca un monument al ororii, *Memorialul închinat Victimelor Terorismului* din 11 septembrie al pri-

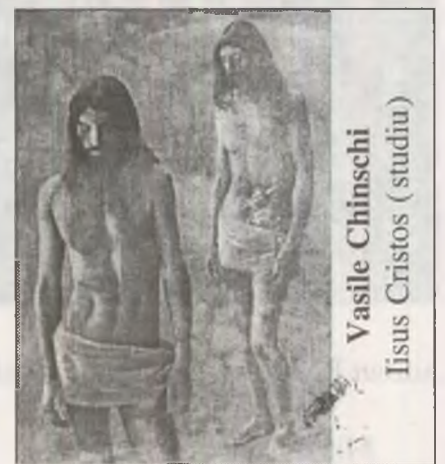
mului an al Mileniului III, așteptat cu atâtea speranțe“. Casa Albă îi răspunde în aceeași zi (14 septembrie), precizând că „propunerea va fi examinată cu atenție“. Poetul îi scrie și primarului New York-ului, Rudolph Giuliani, iar la 2 octombrie CNN difuzează știrea că se preconizează într-adevăr ridicarea *Memorialului Victimelor Terorismului*.

În ce constă poeticitatea din acest ciclu (*Zona Zero*)? Ea preia toposurile deja cunoscute din creația lui Toma, la care se adaugă o mai constantă componentă narativă, în care cel ce „relatează“ este martor al evenimentelor. Cum se știe, în modernitate (inclusiv în post-modernitate) figura analogică a lumii - metafora - este abandonată în favoarea contiguității metonimice: spațiul pentru conținut și mai ales efectul pentru cauză. Să nu ne închipuim însă că întâlnim aici simple imagini ale dezastrului care îi denunță implicit pe agenții ororii. Drama umană este potențată de participarea morală a poetului, de solidaritatea lui lirică, așa cum ar fi în poemul *I-am cunoscut*, de notarea brută a fragmentelor de fraze disperate: „Of doamne ce se întâmplă?/ Fugi fugi fugi/ Ajutor“.

Simbolul „tare“, drapelul, ridică poezia la o semiotică militantă: el a fost înălțat de trei salvatori „cu fețele negre de funingine dar ochii/ strălucind de o mândrie demnă“ pe antena prăbușită. Tragedia devine sumbru spectacol, care schimbă însuși cursul istoriei setoasă mereu de orori nebănuite.

La polul celălalt, este de notat grava densitate poetică, cum ar fi la începutul primului poem, *În plimbările mele matinale* (p. 157-158), unde apar sintagme ca, de exemplu, „creasta camioanelor“ pe care se văd veverițe, sau șopârle pe pereții vilelor, sau un bursuc mirat de prezența oaspetelui-poet. Profunde urme de avangardă suprealistă, în care semnele trădează inconștient coșmaruri, anunțatoare aici în ale viitorului dezastru. Candoarea din ciclurile precedente, față inalienabilă a oricărui poet, este ea însăși prevestitoare, prin zguduitor contrast, de mari nenorociri. Unul din secretele tensiunii poetice la Toma George Maiorescu.

Poet cu nesecată vervă lirică, zguduită de marile întrebări și drame ale veacului, spuse într-un discurs cu neobosită originalitate.

Vasile Chinschi
Iisus Cristos (studiu)

DESPĂRȚIREA DE EU

de MARIA LAIU

Cunosc de cel puțin paisprezece ani traseul regizoral al lui Mihai Lungeanu. Sinuos. Cu izbânzi și neîmpliniri, ca al oricărui artist. Autentic, zic eu.

Mihai Lungeanu nu face parte din micile biserițe și nici din recunoscutele găști teatrale; prin urmare, *high-life*-ul bucureștean îl refuză cu oarecare ostentație. El rămâne, însă, profesionistul de totdeauna, călătorul solitar, care dăruiește trupelor mici, *ex-centric*, toată atenția și talentul de care e în stare, ca și cum ar monta pe scena Teatrului Național din București.

Creațiile sale de azi nu mai seamănă, în mare parte, cu cele de ieri. Dacă în urmă cu zece-cincisprezece ani, comediile lui erau blânde, poetice, optimiste, personajele - oricât de caricaturale -, fiind privite cu toleranță, acum, acestea sunt puternic pigmentate cu ironie, caustice, uneori cinice. E o altă privire aruncată asupra realității - amară, adesea sarcastică, posibil să ascundă subtile note autobiografice. Pe vremuri, producțiile sale puneau întrebări; în prezent, oferă răspunsuri. Răspiccate, grave, lucide - făcându-te să scrâșnești. Pentru că simți cum ți se scoate masca, se sapă în lăuntru tău.

Am văzut, în cadrul Galelor Teatrale Focșănene din această primăvară, ultima premieră a Teatrului Municipal din urbe, cu **Transfer de personalitate** de Dumitru Solomon, realizată de Mihai Lungeanu. Cel mai bun spectacol al colectivului artistic focșănean, a cărui evoluție o urmăresc de ceva vreme. Cu un decor simplu, însă încărcat de semnificații: dulapuri mici, dulapuri mari, supradimensionate, cu enorm de multe sertare. Cel puțin patruzeci de sacouri bej-cafenii, croite identic, erau atârinate, în șiruri, de sus până jos de fiecare parte a proscenii, simbolizând uniformitatea lumii. Scena e împărțită în două de „gratii” roșii, elastice. Se iese ușor prin ele, dar ambele spații sunt concentraționare.

Povestea lui Josef Pavlicek (interpretat de către Adrian Rădulescu cu dăruire și multă

Adrian Rădulescu (*Josef Pavlicek*)
și
Mihai Oancea (*Cetlicka*)

sensibilitate, prinzând, în mare parte, nuanțele textului și ale propunerii regizorale) este aparent simplă: surprins fiind de către doi polițiști (Adrian Rachieru și Angelo Ispas) în vreme ce „fură” o cămașă din propria prăvălie, e arestat, judecat, suspectat a fi nebun și grațiat într-un târziu, când confuzia va fi fost spulberată. Numai că el, spre uimirea generală, refuză libertatea, refuzând totodată întoarcerea în lume. Se desparte de *EU* (acela din rama impusă de societate), se desparte de *NOI* (cetățenii/individii care nu-l înțeleg, care-l torturează în dorința avidă de a și-l însuși transformându-l într-o ființă comună).

Întreaga reprezentație devine o lecție fabuloasă despre minciună, strâmbătatea justiției, trădare, confuzie, despre sentimentul acut al posesiei care se insinuează în locul dragostei, despre dorința de parvenire, despre mediocritate. Până la urmă, despre imposibilitatea de a fi lăsat să trăiești altfel decât vulgul, despre neputința oamenilor de a te accepta știindu-te diferit.

În toate variantele scenice ale **Transferului de personalitate**, poate cel mai jucat text din dramaturgia lui Dumitru Solomon, Logodnica este o ființă superbă, seducătoare, numai sâni și picioare. În spectacolul lui Lungeanu, aceasta (Olimpia Săpunaru - perfect aleasă tipologic și temperamental, dar superficială când e vorba de detalii) le cuprinde pe toate logodnicile laolaltă. E multă. E acaparatoare. Pavlicek, sărmanul, rămâne doar obiectul defulărilor ei erotice. Nu poate să-l piardă. Îl „recuperează” cu orice preț pentru al putea poseda, și îl posedă oriunde se ivește prilejul. Îl devorează. Menajera (cu multă finețe și rafinement jucată de Paula Grosu) este uscată, rece, tipul nemțoaicei frigide a cărei singură plăcere rămâne aceea de a pune și re-pune în ordine lucruri, destine. Nimic nu are voie să iasă din cadru, totul trebuie să fie perfect aranjat. Judecătorul (interpretat de către Sorin Francu în limitele unui comic discret, bonom fără exagerări, ironic cât e bine să fie) pare întruchiparea toleranței și bunăvoinței. Cântă la vioară. Prost, dar cu consecvență. De fapt, unicul său scop este acela de a urca rapid scara socială. În fine, Pavlicek este fragil, parcă l-ar spulbera vântul ca pe o frunză. Dar, cu încetul, el singur își găsește adevărata identitate. Se descoperă a fi în alt fel construit decât majoritatea. Minte și se limpezește, putând să observe monstrozitatea din jur. Nemairecunoscându-se în semeni, devine, evident, un caz. Clinic. Doctorul (bine susținut scenic de Valentin Cotigă, cu vagi urme de melancolie) ezită să dea un verdict - este poate personajul cel mai apropiat de omenească, după Pavlicek.

Spectacolul devine neliniștitor prin puterea de abstragere a eroului. Deși reabilitat, acesta

Adrian Rădulescu,
Valentin Cotigă (*Doctorul*) și
George Rusu (*Comisarul*)

nu mai vrea să se întoarcă în comunitate. Preferă spațiul strâmt al celulei, în care măcar spiritul poate să-i fie liber. În timp ce Pavlicek rostește monologul final (prea didactic și de prisos, socotesc eu, pentru că seamănă cu un fel de repetiție strânsă, rezumativă, a lecției deja expuse), bravi reprezentanți ai colectivității se așază mulțumiți pe scaune - au mar rezolvat un caz, trec mai departe! Logodnica a și devenit mireasă - e fericită (?!). Menajera a făcut ordine în viața stăpânului său, punând umărul să dovedească o dată pentru totdeauna că Pavlicek e Pavlicek și că prăvălia din care a *sustras* cămașa îi aparține de fapt și de drept - e mulțumită (?!). Judecătorul, urcat în grad cântă de-acum la violoncel (ridicol așezat pe umăr asemeni unei viori și susținut de doi subalterni). Trepădușii (Comisarul - George Rusu, joc firesc, multă naturaleză și Subcomisarul - Mihail Spiridonescu, a construit cu credibilitate portretul un slujbaş anost) își așteaptă rândul la galoane: le vor avea. De Pavlicek au și uitat. Ce mare lucru?!

Ideile impuse în spectacol sunt clare, tăioase, necruțătoare. Din păcate, unii actori au punctat numai rolurile încredințate, nedându-le o definire pregnantă. Totuși, producția rezistă, are aură, iar publicul răspunde cu promptitudine extraordinară. Premiera a avut loc a doua zi după reprezentația Teatrului „Nottara” cu **Operele complete ale lui Wlm Șxpr**, cuprinzând în distribuție trei vedete: Mircea Diaconu, Emil Hossu, Constantin Cotimanis. Ropotele de aplauze au fost la fel de furtunoase. Poate că lumea începe să aibă nevoie nu doar de comedii spumoase, ușoare, ci și de spectacole care te obligă să scoțocști în tine după propriul *EU*, uneori devastat, ferfenițit; spectacole care să-ți aducă, totuși, aminte că ești unic și că merită să-ți păstrezi cu orice risc identitatea. Chiar retrăgându-te în tine. Cel mai adesea, grija mare a celor din jur se dovedește a fi aceea de a te asimila, de a te uniformiza, sau, dacă nu te supui mentalității colective, de a te expulza. Pavlicek a preferat această din urmă variantă. Singurul lucru pe care-l reproșez este felul în care eroul părăsește scena, demonstrativ, dându-ne o ultimă învățătură. Nu era de trebuință. Ești altfel? Îți asumi *altfelitatea* și te retragi cu discreție. E tot o despărțire de *EU*, de *NOI*. Dar mai subtilă. Mai tragică. Pentru cei care se întâmplă să înțeleagă.

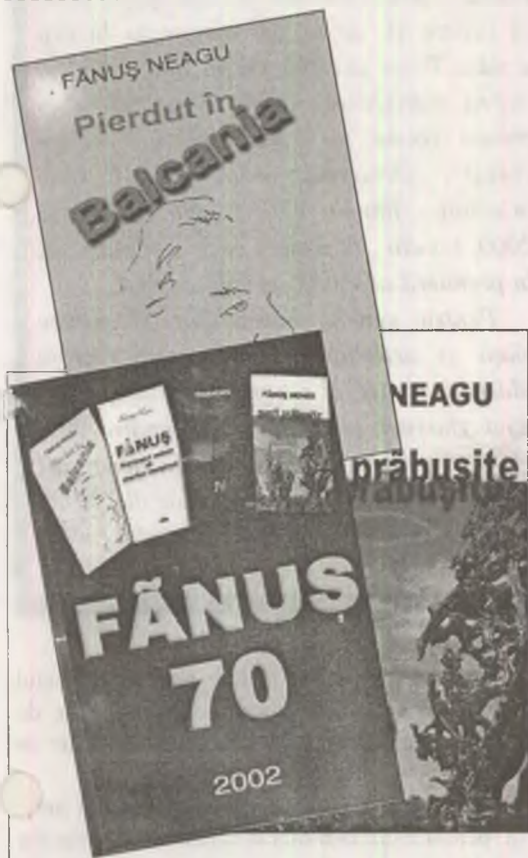
Ziua Mondială a Poeziei Olimpiada Culturală 2001-2004

Între 20 martie și 22 martie 2002 a avut loc „Ziua Mondială a Poeziei” în Grecia, la Salonic. Acest eveniment a fost considerat startul „Olimpiadei Culturale 2001-2004”, urmând a avea loc și zilele muzicii, picturii, dansului, fotografiei, teatrului. Toate aceste manifestări au fost organizate de „Helenic Cultural Heritage” S.A.

România a fost reprezentată de poeta Andrada Ingrid Maran, care a recitat câteva din poeziile sale cuprinse în volumul **Portret de Femeie**, apărut în anul 2001, la Editura Eminescu. Poemele au fost recitate în limba engleză și în limba română. De asemenea, țara noastră a fost reprezentată și de actrița Bianca Brad, care a recitat în limba engleză poeme de Mihai Eminescu. Cele două reprezentante ale României au susținut, în limba engleză, lucrări cu tema „Poezia ca limbaj dinamic, național și global”.

La „Ziua Mondială a Poeziei” au participat reprezentanți ai următoarelor țări: Grecia, Bulgaria, Macedonia, Albania, Spania, Turcia, Croația, Iugoslavia, Franța, Marea Britanie, Italia.

Asociația Scriitorilor din Baia Mare, cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Baia Mare, Direcției pentru Cultură a județului Maramureș, Fundației și revistei de cultură „Archeus”, organizează Colocviile de literatură de la Baia Mare, ediția a III-a, în zilele de 24-25 mai 2002. În program: dezbateri cu tema „Literatura română - actualitate și receptare”, lansări de cărți și reviste, recitaluri, vizionări de expoziții, excursie documentară în județ.

1) **Fănuș Neagu 70** (Victor Crăciun), eseuri, amintiri, Editura Semne.

2) **Pierdut în Balcani** (Fănuș Neagu), proză, Editura Semne.

3) **Fănuș, frumosul nebun al marilor metafore** (Mircea Micu), memorii, Editura Semne.

4) **Punți prăbușite** (Fănuș Neagu), publicistică, Editura Semne.

5) **Muzica unei vieți** (Andrei Makine - traducere de Emanoil Marcu), proză, Editura Humanitas.

6) **Grădina cu altfel** (Ioan Suci), versuri, Editura Dealul Melcilor.

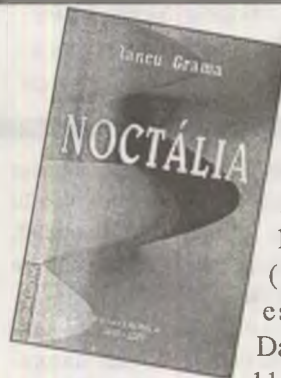
7) **Graalul fără Graal** (Viorica Răduță), eseuri, Editura Premier.

8) **Peste apele albastre** (Ioan Marinescu, Bogdan I. Pascu), versuri, Editura Amurg sentimental.

Festivalul „Blaga”

Între 9 și 12 mai a.c. se va desfășura la Sebeș și Alba Iulia, Festivalul Internațional „Lucian Blaga”, ediția a XII-a. Vor avea loc sesiuni de comunicări, vor fi vernisate expoziții, vor fi susținute loc momente poetice, se vor acorda premii atât ale festivalului, cât și ale Prefecturii.

biblioteca noastră

9) **Calea spre lumină** (Constantin Roman), versuri, Editura Waldpress.
10) **Al zecelea cerc** (Crenguța Gânscă), eseuri, Editura Dacia.

11) **Despre Terra, despre noi** (Elena Codreș Barnea), versuri, Editura Tempus.

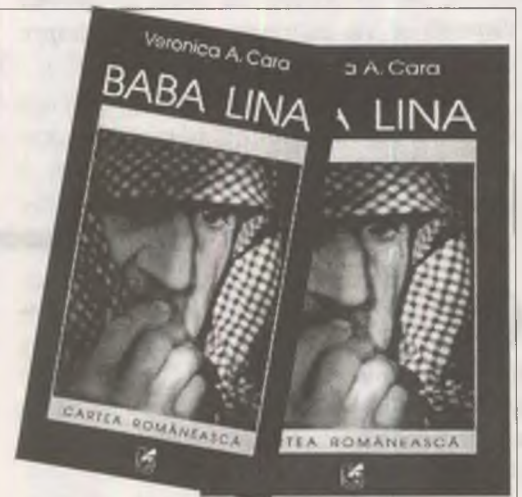
12) **Aniversarea nocturnă sau al treilea ochi** (Adrian Armand Giurgea), versuri, Editura Mureș.

13) **Cuvinte cu pași de mercur** (Neculae Rădulescu-Botică), versuri, Editura Eminescu.

14) **Vitrina în care dorm mirii** (Tincuța Horonceanu-Benevic), versuri, Editura Cancicov.

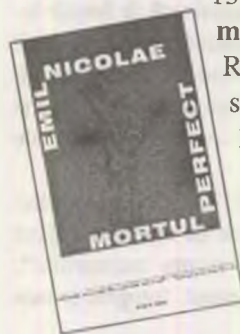
15) **Familia Hurmuzachi** (Ilie Luceac), eseuri, Editura Augusta.

16) **Povestea cavalerului de iarbă verde** (Florin Cojocaru), proză, Editura Proema.

17) **Inspirații fără rații** (Nelu Quintus), epigrame, Biblioteca Sinteze.

18) **Mozaic tematic și epigramatic** (Nelu Quintus), epigrame, Biblioteca Sinteze.

gabriel garcía márquez: FORȚA CREAȚIEI

Evenimentul literar și editorial al anului, așteptat cu interes și entuziasm de milioane de cititori, va fi, de bună seamă, apariția, în luna mai, a primului volum al memoriilor lui Gabriel García Márquez.

Concepute ca o trilogie, cu titlul sugestiv *Vivir para contarlo* (*A trăi pentru a povesti*), memoriile Premiului Nobel columbian debutează cu acest volum de aproximativ șase sute de pagini, care începe cu viața bunicilor din partea mamei, povestește dragostea pasionată a părinților săi și se termină cu anul 1955, când scriitorul își publică primul roman, *La hojarasca* (*Frunzele uscate*) și pleacă în Europa, stabilindu-se la Paris în calitate de corespondent al ziarului „El Espectador”.

Volumul al doilea va relata perioada în care capodopera ce îl va face celebru în întreaga lume, romanul *Cien años de soledad* (*Un veac de singurătate*), mergând până în 1982, când i se decernează Premiul Nobel, iar al treilea va avea un format deosebit și va cuprinde amintirile despre șase sau șapte președinți din diferite țări.

Memoriile lui Gabriel García Márquez văd lumina tiparului în circumstanțe aparte, dacă luăm în considerație, pe de o parte, cei aproape șapte ani de tăcere, căci

ultimele sale cărți datează din 1995 (este vorba de romanul *Noticia de un secuestro - Relatare despre o răpire și monologul teatral Diatriba de amor contra un hombre sentado - Diatribă de dragoste împotriva unui bărbat așezat*) și, pe de alta, starea sănătății sale.

A început să-și scrie memoriile în 1989, îndată după terminarea romanului *El general en su laberinto* (*Generalul în labirintul lui*): „Notez lucruri pe care nu vreau să le uit. Mi-e teamă că într-o zi n-o să mai am timp pentru asta”, declara, parcă străfulgerat de o presimțire, în septembrie 1990, cunoscutului ziar spaniol „El País”. În anii ce au urmat a lucrat la memoriile fragmentar, între două alte cărți, întrerupându-le în 1999, când s-a aflat cu

consternare despre boala sa. Peste un an însă, în urma tratamentului și a odihnei, starea i se îmbunătățește, îngăduindu-i-se să-și reia lucrul la memorii, cărora li se dedică acum în exclusivitate. „De teamă că nu am timp să-mi termin cele trei volume ale memoriilor și două cărți de povestiri scrise pe jumătate, am redus la minimum relațiile cu prietenii, am scos telefonul din priză, am contramandat toate călătoriile și orice fel de angajamente prezente sau viitoare, și m-am închis în casă spre a scrie în fiecare zi, de la opt dimineața la ora două... Toate acestea mi-au dat timpul și starea sufletească necesară ca să scriu primul volum, pe care tocmai l-am încheiat”, mărturisea Gabo - cum îi spun prietenii - într-un interviu din decembrie 2000, tot din „El País”, care a și publicat, în premieră absolută, primul capitol.

Pentru geneza memoriilor și pentru viața și activitatea lui Gabriel García Márquez astăzi, ni s-a părut grăitor reportajul ziaristei columbiene Alejandra Vengoechea, apărut în revista madrilenă „El Cultural”, în recentul său număr din 20-26 martie 2002, pe care îl reproducem în continuare.

Ori de câte ori Jaime García Márquez este întrebat ce face fratele lui mai mare de când, acum doi ani, cinci luni și câteva zile, lumea întreagă a aflat că Premiul Nobel suferea de un cancer limfatic, răspunde ca un adevărat inginer, fără ocolișuri, tactici și strategii: „E blindat. Serie, scrie și iar serie. Punct”.

Așa și este. Nu s-a știut despre el mai nimic din acea seară de iunie a anului 1999, când s-a internat la clinica Santa Fe din Bogotă, a depășit cu bine „epuizarea generală” diagnosticată, s-a dus la Los Angeles și s-a internat iar într-un spital. S-a știut, de pildă, că a stat câteva luni în Statele Unite, urmând un tratament pentru o boală care, în Columbia, era un fel de secret de stat, și care astăzi se află cu totul sub control. Că s-a întors în Columbia în decembrie 1999, spre a sărbători, la Cartagena, sosirea noului mileniu, alături de Mercedes, băieții lor și scriitorul mexican Carlos Fuentes. Că a revenit la jurnalism la începutul anului 2001, când a apărut pe coperta recentei revistei „Cambio”, din Mexic, luându-i un interviu ajutorului de comandant Marcos, lider zapatist din Chiapas. Venea și pleca de parcă ar fi fost o ușă turmantă. Ieri în Mexic ca ziarist, astăzi în Columbia ca Premiul Nobel, luând prânzul cu Madeleine Albright, secretara de stat a președintelui de atunci, Bill Clinton. Ce făcea Gabo?

Venea și pleca. Până când, acum șase luni, a primit un ordin hotărât. „Trebuie să vă concentrați asupra memoriilor. Numai asupra lor.”, i-au spus

doctorii din Los Angeles. Erau îngrijorați. Murise de foarte curând, la 53 de ani, Eligio, fratele său mai mic, care i-a fost complice în literatură, autorul unei cercetări ample despre *Un veac de singurătate*, intitulată *Cheile lui Melquíades*.

„A fost ca o lovitură în moalele capului pentru el”, declara Jaime, al optulea din cei unsprezece frați García Márquez, care locuiește la Cartagena de doi ani, administrând Fundația pentru Noul Jurnalism Ibero-American, creată de Gabo în 1995.

Pe lângă moartea lui Eligio, atentatele teroriste de la 11 septembrie și dispariția prietenei lui, Consuelo Araujo Noguera (fost ministru al Culturii în Columbia, răpită și asasinată de forțele teroriste FARC, la sfârșitul anului trecut), au făcut să sporească temerile lui Gabo, pe care prietenii lui nu șovăie să-l caracterizeze drept un „fricos și jumătate”, care se teme de avion, de foame, de sărăcie, de moarte.

„Nu vorbește cu nimeni. Telefonază el când vrea să ne spună ceva. Teama de moarte l-a făcut să se concentreze numai asupra memoriilor”, arată Guillermo Angulo, cineast, fotograf și bun prieten al autorului.

Alt prieten apropiat, Jaime Abello, directorul Fundației pentru Noul Jurnalism Ibero-American, întărește această părere legată de actuala atitudine a lui García Márquez. „Boala i-a slujit drept argument să-și schimbe viața. Mercedes a izbutit să-i ridice un fel de barieră de protecție. Iar el a

renunțat la viața publică”.

Din aceste motive, la Los Angeles, Nobelul columbian și-a creat propria-i lume, departe de toate. Departe chiar și de cunoscuta sa relație cu puterea.

Și a rămas la Los Angeles. Pentru a trăi liniștit, pentru a cizela ultimele detalii ale memoriilor sale, pentru a petrece mai multă vreme cu familia - fiul lui, Rodrigo, și nepoții lui locuiesc acolo - și pentru a se afla mai aproape de medicii săi, care îl țin departe de orice l-ar putea afecta, de orice în afara memoriilor. Un Gabo blindat, într-adevăr. Ca odinioară, când se închidea în casă pentru a scrie de la nouă la două după-amiaza, iar Mercedes se ocupa de toate. Ca acum.

Cum este Gabo, cel de la Los Angeles, cel care a văzut moartea cu ochii, cel care tocmai a împlinit șaptezeci și cinci de ani la 6 martie? Nu se mai îmbracă în salopetă, dar își respectă rutina riguroasă de lucru; de luni până vineri se scoală devreme, apoi merge pe jos, ia gustarea de dimineață, își face dușul și, la nouă, se așază în fața computerului până cel mult la ora două. Ca un vajnic locuitor de pe coastă, își face siesta, iar seara telefonează puținilor oameni cu care stă de vorbă; scriitorii Alvaro Mutis și Carlos Fuentes și directorii de la „Cambio”, Roberto Pombo (Mexic) și Mauricio Vargas (Columbia).

După cum declară Vargas, l-a auzit pe Gabo vorbind pentru prima oară despre memoriile lui în 1990. Dar precizează: „Numai atunci când s-a

carl norac

Născut în 1960, la Mons (Hainaut), Carl Norac este remarcat încă de la debut (1990) cu volumul *Menținerea dezordinii pentru lirismul său violent și originalitatea universului pe care îl propune*. Volumele care au urmat, *Politețea sălbaticilor* (1993), *Duminică în Hesperide* (1994), *Le voyeur libre* (1995), *Candoarea* (1996) i-au adus o largă recunoaștere în Belgia și Franța. Pasionat călător, Carl Norac cutreieră lumea și versurile lui se hrănesc din magia micilor întâmplări culese de-a lungul meridianelor. Pe linia de sensibilitate generată de triumghiul Michaux, Char și Ponge, poezia lui își asumă în egală măsură gestul direct, brutal chiar, și

reflectarea lui în conștiința candidă a copilului pentru care iubirea e un dat primordial, nenegociabil.

îmbolnăvit și-a dat seama că trebuia să accelereze ritmul. Stă și scrie. Nimic altceva. La răstimpuri, se mai amestecă în chestiuni politice“. Vargas profită ca să dea o știre de ultimă oră, ca un om bine informat ce este: Gabo a intervenit pentru a face posibilă întâlnirea dintre guvern și Frontul de Eliberare Națională, în luna ianuarie, în Cuba. Doar atât. Apoi și-a continuat munca de a-și șlefui memoriile, primul volum al trilogiei intitulată **A trăi spre a povesti**, urmând să apară pe plan mondial cel mai târziu în prima săptămână din mai, la Editura germană Bertelsmann. Vor fi aproximativ șase sute de pagini (din cele o mie câte erau la început), care vor povesti viața lui Gabo de când s-a născut până în 1955, când s-a stabilit la Paris.

Al doilea volum va cuprinde perioada dintre 1955 și 1982, când câștigă Premiul Nobel. Iar al treilea va reuni o serie de profiluri de personalități care îi sunt ori i-au fost prieteni, cum ar fi președintele cubanez Fidel Castro, sau generalul Omar Torrijos, care a ținut frâiele puterii în Panama din 1968 până în anul morții, 1981.

„Memoriilor le-a dedicat tot cam trei ani, cum face de obicei cu cărțile sale. Investighează mult. Știu că a citit de câteva ori analizele pe care cercetătorul francez Jacques Gilard le-a făcut asupra operei sale jurnalistice, în 1983. A citit, de asemenea, **Familia García Márquez**, o serie de nouă interviuri publicate de ziarista Silvia Galvis, în 1996. Se citește mult pe sine. Caută în ficțiune crâmpene de realitate pentru a-și îmbogăți amintirile“, povestește Jaime Abello Banfi, directorul Fundației pentru Noul Jurnalism Ibero-American.

O muncă titanică. O face singur? Nu. Gabo dispune nu numai de ajutorul fiului său, Gonzalo - „supraveghetorul de zaruri“, cum i se spune -, ci și de o armată de colaboratori. În Barranquilla, de pildă, are un grup de vechi cunoscuți cărora le-a trasat sarcini absolut macondiene. Primul exemplu: într-o dimineață de sâmbătă a anului 1997, când memoriile începuseră să-l obsedeze, Gabo a străbătut centrul acestui oraș unde a lucrat ca ziarist la „Heraldul“. Voia să aibă planurile și numele străzilor și să afle ce s-a întâmplat cu barurile și bordurile de pe vremea aceea. După câțiva ani, hărțile și cifrele i-au sosit trimise expres.

Obsesia lui pentru datele precise este atât de mare, încât cu două luni în urmă și-a sunat la telefon pe unul dintre colaboratori și l-a pus să investigheze data și ora intrării celui dintâi vapor în artera fluvială cea mai importantă a Columbiei, Gurile de Cenușă. I-au sosit și aceste informații. Negru pe alb, cum îi place lui Gabo. Lucruri reale, tangibile, ca să și le povestească măcar lui însuși.

Când este vorba de fapte de care nu-și mai aduce aminte, le recrează împreună cu fratele lui, Jaime, cu care a petrecut ore nesfârșite în fața unui magnetofon ca acesta să-i povestească, încă și încă o dată, ce s-a întâmplat cu familia în decada anilor '50-'60, când Gabo nu era în țară. „Atmosfera adevărată. Asta mi-a tot cerut. Omul zăbovește mai îndelung verificând datele decât scriind. Acesta-i un geniu“, lămurște Jaime.

Întrebarea devine obligatorie. Când și-a dat seama că fratele lui e un geniu? Jaime, un bărbat a cărui privire umedă îi trădează iremediabil sensibilitatea, nu șovăie nici o clipă. „Când mi-a explicat totul într-o singură frază. Începând cu viața și terminând cu dragostea“.

Întocmai așa. Cu subiect și predicat. Asta admiră cel mai mult Jaime la fratele lui. Poate din această pricină, pentru că memoriile lui au un deznodământ, Gabo l-a pus, pe nesimțite, să-și depene amintirile. Acum scrie altă carte. De dragoste. Povestiri de dragoste. De dragoste nefericită, cum îi place lui. Despre dragostea care nu se sfârșește în veci.

Prezentare, traducere și adaptare de
Tudora Șandru Mehedinți

zgribuleală

Toți avem un cer în radă undeva în minte, cenzura unei zile lașe așezată la gură. Chiar plin de strălucire omul își ține-ascuns locul viran, trecător ce știe că o fundătură trebuie forată mai departe.

Toți avem un chei unde prinde-vom mucegai, un picior în ocean și altul în nisip, covârșit de teama de-a fi însuși, liniștit că încă ești altcineva, acest tip elegant, ori cel gol, prostănacul ce-și începe viața târș în cala creierului.

Zgribuleală, iată ce spune sufletul omului și nicicând n-am scăpat remușcării ce face din atracția terestră scuza că uităm oceanul.

Aproape de gară

Iată-mă în noapte dar nu pregătit să mă dizolv în stele. Viitorul e-un cuvânt ce-mi cade din gură. Nu sună miezul nopții ezul nopții doarme.

Și nimic din ce-i în preajma mea n-are timp să mă judece, să-mi contrazică biata-nfățışare, spet și rezemat de zidul unde aștept să exist privind cum trec șiruri de mașini. Parisul astă-seară miroase a talaș, pulberea cuvintelor cenușii ce-au căzut toată după-amiaza

la Austerlitz, pe malul Senei.

Un vapor trece, iluminat de craniul turiștilor, scârțâituri de scripcă, prin bucătăria pălării și homari împiedicați. Iubirea mea, ce caut eu aici? Se spune ca să-ți câștigi pâinea. Sărman cercetaș ce n-a păstrat zorii în buzunar.

Vaporul cel mai lent din lume

Nu te clinti, i-am spus, afară sunt cuțite. Larma din aer te face să nu-l poți respira. Noaptea-nghite cuiele din uși. Aici măcar ești la adăpost căci sunt în tine și-n tăcere te străpung. La câțiva pași auzim somnul altor călători. Una ori două țigări curăță fețe. Nu te clinti, i-am spus, jumătate din draperia asta slinoasă ne va absolvi de lume.

Escală, noaptea

De pe vapor văzută, noaptea se-nclină-n partea mea. O surprind ca umbra rapidă a unui dulău ostenind, renunțând să mă mai muște. Cineva veghează-n noaptea asta revenirea zorilor. Poate că-i un trecător suit prea sus ca să nu se confunde cu cerul. Uneori aș jura că-l auz șoptindu-mi numele în ploaie.

Prezentare și traducere de
Constantin Abăluță

OCCIDENTUL ȘI LUMEA ISLAMICĂ

de ION CREȚU

După zece ani de tăcere așezată peste numele Orianei Fallaci ca o ninsoare calmă, presa peninsulei s-a trezit, brusc, trâmbișând o știre care frizează senzaționalul: un titlu de carte italiană a spart bariera tirajelor de o sută de mii de exemplare, tiraje tipice mai ales pentru lumea editorială anglo-saxonă. Evenimentul s-a produs anul trecut, în preajma sărbătorilor de iarnă, când Oriana Fallaci a oferit cititorului o carte provocatoare, în genul celor cu care și-a obișnuit fanii: **La rabbla e l'orgoglio/ Furia și orgoliul**. „M-am așezat în fața mașinii de scris, notează ea, și m-am îndrăgostit de cuvintele care răsăreau ca niște picături, una câte una, și rămâneau pe coala albă de hârtie... fiecare picătură devenea ceva care, dacă ar fi fost rostit și-ar fi luat zborul, dar pe hârtie, ca vorbe se solidificau, fie că erau bune sau rele“.

Oriana Fallaci, această divă a cuvântului scris, divă în sensul cel mai pozitiv al termenului, s-a născut la 29 iunie 1929, la Florența, și a terminat studiile medii, secția clasică, la 16 ani. A absolvit cursurile Universității din Florența. A lucrat ca trimis special al publicației „L'Europeo“, în special în zonele foarte periculoase, ca Vietnamul, Pakistanul, Orientul Mijlociu, America de Sud. A colaborat și cu principalele cotidiene străine, printre acestea „Corriere de la Sera“, „Epoca“, „Life“, „New York Times“ etc. Cărțile ei sunt, aproape toate, biografice, unele aruncând o lumină prețioasă asupra istoriei reportajelor ei, gen în care a excelat.

Din 1992, boala a forțat-o la reclusiune și la absența de pe scena publică. De ani de zile, este un fapt notoriu că nu mai răspunde la telefon. Se pare că nu are nici măcar un robot telefonic. Pentru a o contacta, prietenii recurg la un sistem complicat, potrivit căruia fiecare apropiat comunică strict cu un anumit număr de cercuri. După care ea sună înapoi, uneori greșind numărătoarea cercurilor și nimerind la o altă persoană. Rareori răspunde la corespondență. O dată și-a dat seama, după opt luni, că un plic conținea un cec cu o mare sumă de bani, restituiți de fisc. Nu apare niciodată la televiziune și nu ia parte la dezbateri pe teme de interes pentru ea: nu participă la sesiuni de autografieri a cărților, și nu răspunde la atacuri; în cel mai fericit caz, desemnează avocați să se ocupe de caz. Printre cărțile Orianei: **I sette peccati di Hollywood**, 1956, **Il**

seso inutile, 1961, **Penelope alla guerra**, 1962, **Gli antipatici**, 1963, **Se il sole muore**, 1965, **Niente e così sia**, 1969, **Quel giorno sulla luna**, 1970, **Intervista con la storia**, 1974, **Lettera a un bambino mai nato**, 1975, **Un uomo**, 1979, **Insciallah**, 1990, **La rabbia e l'orgoglio**, 2001 - titluri traduse în peste treizeci de țări.

Poate nu este cea mai mare scriitoare italiană contemporană, dar este, se spune, cea mai cunoscută, afirmație în vădită contradicție cu discreția de care se înconjoară. În ultimii douăzeci de ani, a primit numeroase cereri de cedare a drepturilor pentru ecranizări, cereri întâmpinate, toate, cu refuz din partea ei. Rectorul Colegiului Columbia din Chicago o definește drept „unul dintre autorii cei mai citiți și mai iubiți din lume“. În calitatea ei de corespondent de război, Oriana Fallaci a urmărit toate conflictele din timpurile noastre, de la Vietnam la Orientul Mijlociu.

Într-o vreme când femeile purtau coafură tapată și pălării rotunde, și alternau minijupele cu Chanel, Fallaci era un model pentru femeile care se duceau la război ca mame, soții, *professionals*, muncitoare și adoptau stilul ei vestimentar: tocuri joase, pantaloni, machiaj zero. Linia, adoptată din necesitate, era, cu toate astea, *glamorous*, și deloc neglijentă sau lipsită de *sexappeal*. Fața curată, marcată pentru totdeauna de riduri timpurii - efectele tensiunii și oboselei -, a fost una dintre reperatele care au servit drept model pentru construcția conceptului de eleganță americană din anii '60-'70. Fotografii Francesco Scavullo a surprins acest tip de eleganță în cartea lui, **Women**, care includea o listă de 46 dintre cele mai fascinante și mai extraordinare femei din lume. „Nu sunt genul de om care să accepte regulile doar fiindcă sunt reguli“, i-a spus Fallaci lui Scavullo, înțelegând prin asta regulile stilului și ale frumuseții, „dar formula ei cuprindea o veritabilă declarație de independență cu machiajul ca metaforă“.

Părul lung, drept, de ieri, este astăzi legat strâns la spate. Nu este o imagine foarte flatantă și se pare că „la Fallaci“ știe asta. Este simplu, practic și poate fi făcut foarte repede. „Bunica mea spunea: «Dacă nu-ți plac să nu-ți faci sânge rău, uită-te în altă parte““. Cât despre ochii ei orientali, ei au, evident, mai multe riduri, de care Fallaci nu s-ar despărți pentru nimic în lume și pe care le apără cu multă mândrie: „Ridurile sunt medaliile mele“.

Pentru Fallaci, oamenii se împart în două categorii: curajoșii și lașii, o distincție netă. Curaj și teamă sunt cuvintele pe care le pronunță cel mai adesea și face din curaj un cult aproape obsedant. Nu este de mirare că unul dintre modelele ei este Jack London, un autor îndrăgit de când era mică. Nu întâmplător, vorbește îndelung despre autorul american în prefața pe care a scris-o la unul dintre romanele acestuia. Se regă-

sește portretizată în Jack London ca ziaristă și corespondentă de război, ca scriitoare și aventurieră. Ca adolescentă, și-a dorit să devină „o Jaqueline London“. Cea mai bună definiție pe care poate s-o dea despre sine este cea de soldat: „Sunt soldat. Asta am fost de când, mică fiind, am devenit partizan în familia mea antifascistă“. De unde se vedea că ideea de război urcă adânc în viața ei. De altfel, pentru contribuția ei la lupta împotriva fascismului, când avea doar 14 ani, generalul Alexander, comandantul trupelor aliate din Italia, în timpul celui de-al doilea Război Mondial, i-a trimis o scrisoare laudativă. „M-am născut în timpul războiului, am crescut în timpul războiului, înțeleg războiul mai bine decât pe mine însumi, mărturisesc ea. Ați vrut război, vreți război? În ceea ce mă privește, să fie război. Până la ultima suflare.“

De la soldat are disciplina. „Disciplina mea are o marcă militară: recunosc asta. Nu întâmplător, în Vietnam eram ușor acceptată de soldații americani... M-am comportat exact ca un soldat printre soldați. Cu toate astea, această disciplină sau autodisciplină, nu este ceva care mă caracterizează doar în vreme de război. Sunt disciplinată și în timp de pace, în viața particulară și, înainte de toate, în munca mea. De pildă, când scriu. Nu aștept să vină inspirația. Dacă nu sunt în vreun spital, sau arhivă, or bibliotecă, mă așez în fiecare dimineață la birou. Merg la muncă asemenea unui muncitor la fabrică sau ca un funcționar care își montează fișa de lucru.“

Lucia Annunziata și Carla Rosella au publicat în publicația „Panorama“ din 4 ianuarie 2002, un „portret nepublicat“ -, portret, știut fiind că Oriana nu acordă interviuri. Cele două ziariste s-au întâlnit întâmplător în holul unui hotel new yorkez cu celebra ziaristă și scriitoare. Ele aveau în mână ultima apariție a scriitoarei, **Furia și mândrie**, pe care o luseră de la editorul roman cu două zile mai devreme, în momentul apariției ei în librării. Cartea nu ajunsese la New York și Fallaci nu o văzuse încă. Era în seara zilei de 13 decembrie, când s-a dat publicității caseta cu mărturisirea lui Bin Laden. Potrivit lui, se conta „pe un număr mare de victime, dar rezultatele erau peste așteptări“. Inițial, Oriana Fallaci publicase o versiune *in nuce* în cotidianul „Corriere della Sera“. După acest semn s-a lăsat din nou tăcerea până la apariția cărții în librării.

Anunțată abia în dimineața zilei de 11 decembrie, apărută în ziua următoare, cele două sute de exemplare ale primei ediții s-au epuizat în aceeași zi. De atunci, noi tiraje au fost tipărite. De sub preșele companiei Rizzoli au ieșit zilnic 50.000 de exemplare. În ajun de Crăciun cartea atinsese un tiraj de o jumătate de milion de exemplare. Oamenii care nu au pășit niciodată într-o librărie și-au cumpărat-o. A fost un fenomen editorial nemaivăzut, până atunci, în Italia.

Ceea ce este semnificativ în legătură cu această carte nu este tirajul ei extraordinar, ci faptul că ea redefiniște concepția italiană a conflictului dintre Occident și lumea islamică. „Oriana Fallaci s-a confruntat cu această chestiune cu o simplitate desăvârșită. Suntem diferiți, a afirmat ea - și din acest punct de vedere incomparabili. În spatele acestui război stă alegerea dintre civilizația noastră și religia lor.“

Rândurile de mai sus sunt o spicuire a potretului realizat de cele două ziariste.

Vasile Chinschi
După coline

MICHEL FOUCAULT, UN FILOSOF DE DELEUZE

de BOGDAN GHIU

Michel Foucault polarizează și hrănește. Cu el ești în luptă, dar și la adăpost. Este utilizabil, dar tocmai de aceea și poate deveni drapel bun la toate. "Armă" euristică, dar și marfă de consum academic.

Pentru cei - puținii - care și-l asumă în mod responsabil, pe rând Foucault "revoluționează" ("istoria": P. Veyne), se plasează "dincolo" (H. Dreyfus, P. Rabinow), astfel încât, așa cum de fapt își dorise dintotdeauna, nu poate fi nicicând "dat", trebuind tot timpul, cu maximă îndrăzneală și rigoare, să fie "maginat" (M. Blanchot), deci "experimentat", pentru a deveni, în sfârșit, pur și simplu, "el însuși", adică "Foucault" (G. Deleuze, Foucault, Minuit, 1986) - "tel qu'en Lui-même enfin l'éternité le change" (Mallarmé, *Le tombeau d'Edgar Poe*).

În **Diferență și repetiție**, cartea lui Deleuze, Foucault spusese în 1969 că trebuie să vedem "cu totul altceva decât a n-a istorisire a începuturilor și sfârșitului metafizicii. Este teatrul, scena, repetiția unei noi filosofii", a unei "filosofii-teatru", o "filosofie devenită scenă" în care problema care se pune sau, mai precis, spectacolul care se joacă este acela de "a gândi intensitatea" și, în sfârșit nemetafizic și nedialectic, de a "recuza negativul": un "teatru al lui acum", al actualității, al "diferențelor zilei de azi", adică al "zilei de azi ca diferență a diferențelor".

Un an mai târziu, în 1970, referindu-se de data aceasta nu numai la **Diferență și repetiție**, ci și la *etica sensului*, același Foucault mergea încă și mai departe, lansând una dintre cele mai enigmatice pecețuite profeții filosofice ale secolului XX: "Multă vreme de-acum înainte, această operă se va roti, cred, deasupra capetelor noastre, într-o rezonanță enigmatică cu aceea a lui Klossowski, alt semn major și excesiv. Dar într-o zi, poate, veacul va fi deleuzian".

În 1986, la doi ani după moartea lui Michel Foucault, într-un interviu prilejuit tocmai de apariția cărții sale, Foucault, Gilles Deleuze încerca să răspundă, modest-autoironic, curiozității legitime a reporterului referitor la această abisală frază a marelui dispărut: "Nu știu ce-a vrut să spună Foucault, nu l-am întrebat niciodată. Avea un umor diabolic. Dar poate că voia să spună următorul lucru: că eram cel mai naiv dintre filosofii generației noastre", propunând "concepte aproape brute" dintr-un soi de "empirism" de care Deleuze mărturisește că nu s-a rupt niciodată: "eu cred că filosofia are materialul ei brut care-i permite să intre în relații exterioare, cu mai necesare, cu celelalte discipline. Poate că asta voia să spună Foucault: nu eram cel mai bun, ci cel mai naiv, un fel de artă brută, dacă se poate spune așa; nu cel mai profund, ci cel mai inocent (cel mai lipsit de vinovăția de a «face filosofie»)".

Toți comentatorii mai recentii ai operei lui Deleuze sunt înclinați să considere că "motivul" ultim al gândirii acestuia l-ar constitui ceea ce el numea "*le Dehors*", intraductibilul și poate chiar rebarbativul, nu doar în limbă - și mai degrabă blanchotianul - "Afară", care în cartea despre Foucault este, într-adevăr, mult invocată și, mai ales, mult folosit: conceptualizat operațional, practic, ca întotdeauna la Deleuze. Un "Afară" care împinge gândirea, o bruschează și o atrage făcând-o să-și survină ei însăși, un "Afară" al forțelor la întâlnirea cu care "forțele din om" constituie forme efemere: "Omul este o invenție căreia arheologia efectuată asupra gândirii bulversate îi dă cu ușurință în vileag data recentă. Și, cine știe, poate chiar sfârșitul apropiat. Dacă aceste dispoziții ar ajunge să dispară la fel cum a apărut, (...) atunci putem pune rămasăg că omul ar dispărea, asemeni unui chip desenat pe nisip la marginea mării", spusese Foucault.

Foucauldianism al lui Deleuze? Deleuzism al lui Foucault? Nu: *întâlnire* - "un efect, un zigzag, ceva se petrece între doi ca sub o diferență de potențial" (Deleuze). Dacă individualitatea însăși, așa-numitul

"subiect" este, pentru Nietzsche, pluralitate, hazard și chiar trivială circumstanță, se poate spune că între doi nietzscheeni "de esență" precum Foucault și Deleuze ceea ce s-a petrecut a fost pur și simplu constituirea unui dublu subiect filosofic *sui generis*, care a marcat veacul (sau inter-veacul): adică poate mai mult pe unul viitor, decât pe cel, vai și din fericire, tocmai trecut.

Căci după lansarea impalpabilei formule despre veacul cândva, poate, deleuzian, care asemeni unui vultur nietzschean pânzește din țăriile unui "Afară" mereu altul secolul, în același text Foucault se referise, planant, ezitant, aerian la "simulacrele" din operele deleuziene, la "himerle roitoare ale lui Epicur" și la "viermuiala impalpabilului", ajungând să vorbească până la urmă, tranșant, despre o adevărată "filosofie a fantasmelor" gândind "la limita corpurilor": "extra-ființe".

Deleuze: "Dacă nu constituie o suprafață de înscriere, ne-ascunsul va rămâne non-vizibil. Suprafața nu se opune profunzimii (se revine la suprafață), ci interpretării. Metoda lui Foucault s-a opus dintotdeauna metodelor de interpretare. Nu interpretați niciodată, experimentați... Tema, atât de importantă la Foucault, a pliurilor și depierilor trimite la piele".

Dacă lui Foucault îi plăcea să se autocalifice drept "militant și profesor la College de France", despre Deleuze s-a spus că a reprezentat în același timp cu strălucire tradiția universitară franceză, comentând în cărțile sale autori clasici, dar și că a introdus neîncetat limbaje noi, fabricând (întotdeauna impur, neemanaționist, împins de la spate de forțe) concepte (mașini, angrenaje, grefe, "dispozitive") care au însoțit, intersectând-o, actualitatea. Deleuze ar fi vrut, susține un comentator recent, să "secularizeze metafizica", aducând-o în "veac", să facă din metafizică o "virtualitate a secolului", transformând filosofia într-o "explorare a virtualităților secolului". "Deleuze este un mare metafizician", dar, să fim bine înțeleși, în ce sens? Seducția pe care o exercită el în momentul de față, care este unul al revenirilor și al regresiiilor spiritualist-scientiste, poate avea la bază o pură, dar enormă neînțelegere: ea se datorează faptului că "prin el, metafizica, întreaga metafizică, pare din nou îndreptățită". Numai că, atenție, spune același comentator (într-o scurtă analiză care mi se pare un bun punct de plecare, o bună direcționare pentru ca secolul să devină, poate, cu adevărat, nu doar aparent deleuzian, astăzi, când rețelele, comunicaționale și de putere, sunt confundate superficial cu rizomii), "metafizica lui Deleuze nu e o filosofie primă, ci una secundă (...) Deleuze își construiește metafizica pornind întotdeauna de la cazuri concrete: metafizica lui este una de circumstanță. (...) Orice metafizică este între două secole" (P. Maniglier, în *Magazine littéraire*, "L'effet Deleuze", février 2002).

Ce face deci acest metafizician "pre-parmenidian" care este Deleuze, acest gânditor al "extra-ființelor" (nu doar, banal ne-heideggerian, al extra-Ființei), al "simulacrelor", "fantasmelor", "mașinilor" și "angrenajelor", și totodată acest "Dom' Profesor" mult respectat și tot atât de fals, de pripit înțeles, de multe ori, ca și Foucault, atunci când se apucă să scrie o carte despre marele său prieten abia dispărut, înscriindu-l astfel alături de Nietzsche, Spinoza, Bergson, Leibniz, dar și de Proust, Kafka,

ori Francis Bacon, ori de marii regizori de film? De ce a scris însă, mai întâi, Deleuze această carte despre Foucault?

Răspunsuri: "Din necesitate pentru mine și din admirație pentru el, din emoția provocată de moartea sa, de opera sa neîntreruptă".

"Eu aveam mult mai multă nevoie de el decât el de mine."

"În această carte, nu încerc să vorbesc pentru Foucault, ci să trasez o transversală, o diagonală mergând obligatoriu de la el către mine (n-am de ales)..."

"Am vrut să extrag un dublu al lui Foucault" ("Foucault e obsedat de dublu"), pentru a surprinde "ansamblul gândirii lui Foucault", adică "ceea ce-l forțează să treacă de la un nivel la altul", ținând cont de faptul, sesizabil poate mai ales la Foucault și universalizabil, "enunțabil", "vizibil", "evenimentializabil" în primul rând, poate, grație lui, că "logica unei gândiri este ansamblul crizelor pe care aceasta le traversează", "e ca un vânt care te împinge de la spate, ca o serie de rafale și de zgâlțâiri. Te credeai în port, și iată-te azvârlit în plină mare...". Dar și, deloc în ultimul rând, pentru că gândirea lui Foucault nu este înțeleasă "suficient de concret".

"Foucault este cel mai actual dintre filosofii contemporani, cel care s-a rupt în modul cel mai radical de secolul al XIX-lea (de unde și capacitatea lui de a gândi acest secol)."

Ce a ieșit din această "întâlnire de singularități", din acest deja "eveniment" epocal al istoriei filosofiei, din această "experimentare" și nu "interpretare", filosofic prietenească, a lui Foucault de către Deleuze, din această expunere a lui Deleuze, din această deschidere a lui către Foucault? Transformarea acestuia într-un "Afară" al gândirii actuale, într-o "forță" care trebuie atent și responsabil menținută în "Afară" gândirii tocmai pentru a-și păstra mereu vii "intempestivitatea" și "inactualitatea" cu care actualitatea trebuie, din țării, iremediabil și minuțios trăsniță, fulgerată.

Dar și o deleuziană (adică "naivă", "brută", "empirică") "metafizicizare" a gândirii lui Foucault, "presocratizarea" lui ne-heideggeriană, urcarea lui Foucault direct în Panteonul revizitat, reînsuflit, re-trăit al marii gândiri filosofice, alături de marile nume ale acesteia, în "extra-ființa" gândirii. Un Foucault precis, perfect individualizat, dar diferit și poate chiar neașteptat. Un Foucault "clasic" construit de un Deleuze despre care, iată, se poate afirma astăzi că "are o imagine de fapt foarte clasică despre filosofie".

Ceea ce se întâmplă, până la urmă, este o virtualizare a gândirii foucauldiane, o ridicare și menținere a ei pe cerul actualității eterne, "cutie cu scule" zburătoare planând amenințător și, deopotrivă, dătător de speranță deasupra "meticulozităților" și meschinărilor pe care neîncetat puterea le urzește împotriva combinațiilor inedite de forțe. O virtualizare pentru nevoile permanente de actualizare ale "oamenilor infami". O "transcendentalizare" a lui Foucault pe cerul veacului.

Dacă secolul va fi, poate, cândva deleuzian, prin cartea lui Deleuze el devine însă implacabil foucauldian.

Prin Foucault de Deleuze, Foucault, deși neascuns, devine vizibil: enunț orbitor.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE

1). „Alo, Dinamo, nu mai cumpărați, fraților, puncte de la Pinalti, fiindcă am ajuns de răsul lumii rapidiste!“, ordonă Nic Iliescu, prezent în fața M.I.

2). În preajma Paștelui, poetul Ion Niclescu e în tranșa cerșitului: nimeni nu scapă de *atențiile* lui!

3). La o manifestare *dramatică*, Iosif Naghiu și Ion Cocora pun la cale noi roluri: pentru o comedie!

4). Doi poeți nedespărțiți: Ioan Flora și Viorel Sâmpetrea. Au ajuns, împreună, până și pe malul mării: spre bănuielele noastre!

5). Corneliu Leu, deloc năpărlit, îi vorbește lui Al. Brad despre pepinierile de molizi.

Preț: 8000 lei